

BEZPIECZNA SZKOŁA

**Procedury reagowania w przypadku wystąpienia
wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych
w szkole**

obowiązujące

W

SZKOLE PODSTAWOWEJ NR 55

W SZCZECINIE

Szczecin 2019

Dokument został opracowany w ramach prac Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej z udziałem ekspertów po konsultacji z innymi resortami i instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo. Stanowi zbiór rekomendacji i wytycznych dla dyrektorów szkół i organów prowadzących szkoły.

Departament Wychowania i Kształcenia
Integracyjnego 00-918 Warszawa, al. J. Ch., Szucha
25

Dyrektor: **Joanna Wilewska**

Tel.: (22) 34 74 228

e-mail: Sekretariat.DWKI@men.gov.pl

Dokument w rozdziale VII zawiera część własnych procedur wewnętrznych charakterystycznych dla Szkoły Podstawowej nr 55 w Szczecinie.

Zawartość

Rozdział I	6
PROFILAKTYKA ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH.....	6
I ZAPEWNIENIE	6
BEZPIECZEŃSTWA FIZYCZNEGO W SZKOLE	6
Uwarunkowania prawne zapewnienia bezpieczeństwa w szkole	6
Bezpieczeństwo fizyczne w szkole.....	12
Rozdział II.....	16
PROFILAKTYKA CYBERZAGROŻEŃ	16
I BEZPIECZEŃSTWO CYFROWE W SZKOLE	16
Rozdział III.....	25
REKOMENDACJE NA PODSUMOWANIE	25
Rozdział IV	26
PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA.....	26
WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE.....	26
Zagrożenia zewnętrzne	26
Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole/placówce oświatowej.....	26
Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły.....	29
Podłożenie ładunku wybuchowego	31
Podłożenie podejrzanego pakunku	32
Zagrożenia wewnętrzne	39
REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ W SZKOLE:.....	40
Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych	43
Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy	46
Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole	47
Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia.....	48
Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów	49

Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole.....	52
Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego	55
Procedura postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego	56
Rozdział V	57
PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO	57
Podstawowe działania na rzecz bezpieczeństwa cyfrowego w szkole	57
Procedury na wypadek wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego	59
Cyberprzemoc – procedura reagowania	61
Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika.....	63
– procedura reagowania.....	63
Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu – procedura reagowania.....	65
Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie – uwodzenie, zagrożenie pedofilią	66
– procedura reagowania.....	66
Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich – procedura reagowania.....	68
Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam – procedury reagowania	70
Łamanie prawa autorskiego – procedura	71
Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online – procedura reagowania	73
Rozdział VI	74
Dobre praktyki cyfryzacji szkół i zapewnienia im bezpieczeństwa cyfrowego	74
Rozdział VII	75
PROCEDURY WEWNĘTRZNE CHARAKTERYSTYCZNE DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 55 W SZCZECINIE	75
Procedury postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności osobistej nauczyciela lub innego pracownika Szkoły Podstawowej nr 55 w Szczecinie	75
Procedury postępowania przypadku zagrożenia demoralizacją ucznia	77
Procedury używania telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły.....	78
Procedury powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji	79
Procedura postępowania w sytuacji przemocy fizycznej pozaszkolnej względem ucznia	80

Procedura postępowania w sytuacji zaniedbywania ucznia przez rodziców	80
Procedura postępowania w sytuacji przemocy seksualnej wobec dziecka	81
Procedura kontroli realizacji oraz postępowania w przypadku niezrealizowania przez ucznia obowiązku szkolnego i obowiązku nauki	82
Procedury postępowania w przypadku zaniedbywania przez uczniów wypełniania obowiązków szkolnych.	85
Procedury postępowania, gdy uczeń przejawia problemy zdrowotne	86
Procedura postępowania nauczyciela w przypadku stwierdzenia fałszerstwa popełnionego przez ucznia	87
Postępowanie nauczycieli i rodziców w celu zapewnienia bezpiecznego dojścia i powrotu dzieci z klas 0 – 3 do i ze szkoły	88
Postępowanie wobec rodziców lub opiekunów zgłaszających się po odbiór dzieci w stanie nietrzeźwym	88
Postępowanie nauczycieli celem bezpiecznego udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych.....	89
Procedury postępowania wobec osób obcych znajdujących się na terenie szkoły	90
Procedury postępowania w przypadku ogłoszenia alarmu pożarowego	91

Rozdział I

PROFILAKTYKA ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH

I ZAPEWNIENIE

BEZPIECZEŃSTWA FIZYCZNEGO W SZKOLE

Problematyka zapewnienia bezpieczeństwa w środowisku szkolnym znalazła się w ostatnich latach w centrum zainteresowania władz oświatowych, a także rodziców uczniów. W szkole dochodzi bowiem, coraz częściej do zdarzeń, które mogą bezpośrednio zagrażać bezpieczeństwu i zdrowiu, a czasem również życiu uczniów. Właściwa reakcja wychowawcy, pedagoga, dyrekcji szkoły, adekwatna do zaistniałego zdarzenia oraz powiadomienie w razie potrzeby stosownych instytucji – dają gwarancję, że podjęte działania będą skuteczne – zapewnia bezpieczeństwo.

Bezpieczeństwo uczniów w szkole jest wartością stawiana na pierwszym miejscu przez większość rodziców – z badań Instytutu Badań Edukacyjnych na grupie ok. 5 tys. Rodziców wynika, iż blisko 80% oczekuje, aby szkoła była bezpieczna, 60% liczy na kompetencje nauczycieli, a ¼ na wysoki poziom nauczania.

Według danych Systemu Informacji Oświatowej w roku szkolnym 2017/2018 w szkołach i placówkach systemu oświaty wydarzyło się 54 459 wypadków, w tym 95 wypadków ciężkich oraz 14 wypadków śmiertelnych. W stosunku do roku szkolnego (2015/2016) liczba wypadków zmniejszyła się o 10 782.

Przyczynami wypadków w szkołach były najczęściej :

- **brak wiedzy** na temat aktualnego stanu i potrzeb szkoły w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny, brak przeglądów i pomiarów oraz lekceważenie zagrożeń i nieznajomość przepisów,
- **brak środków finansowych** na odpowiednie przygotowanie się na zagrożenia,
- **niewłaściwa organizacja czasu ucznia w szkole:** brak zagospodarowania czasu podczas lekcji i przerw, powodujące u ucznia nudę i poszukiwanie sposobów jej odreagowania,
- **ograniczenia przestrzenne:** zagęszczenie, nadmiar bodźców, hałas,
- **niewłaściwy system norm obowiązujących w szkole:** niejasny, niespójny, nieprzestrzeganie norm przez osoby znaczące,
- **niewłaściwa reakcja na zachowania uczniów:** reakcje niekonsekwentne, bagatelizowanie zachowań, brak reakcji na drobne wykroczenia, brak skutecznej mediacji w przypadku konfliktów,
- **pojawianie się nowych zagrożeń** jak zagrożenia w cyberprzestrzeni czy terroryzm.

Uwarunkowania prawne zapewnienia bezpieczeństwa w szkole

Bezpieczeństwo w szkole – uczniów, kadry nauczycielskiej i innych pracowników – stanowi kluczowe i centralne zagadnienie polityki oświatowej. Jego zapewnienie należy do najważniejszych obowiązków dyrektorów, nauczycieli i opiekunów.

Zasady bezpieczeństwa i obowiązki postępowania w sytuacji zagrożenia regulują przede wszystkim:

- a. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. , poz. 1148)

Ustawa prawo oświatowe z 2014 grudnia 2016 r.

Art. 1	System oświaty zapewnia w szczególności: 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju; 2) wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny; 3) wychowanie rozumiane jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży; 6) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami; 14) utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach; 21) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń, w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno – komunikacyjnych i sytuacji nadzwyczajnych.
Art. 3	3) system oświaty mogą wspierać jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostki innych właściwych służb w działaniach służących podnoszeniu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, w tym w zakresie ochrony przeciwpożarowej; 4) organy administracji publicznej, w tym organy prowadzące szkoły i placówki, współdziałają z ww. podmiotami w zapewnieniu właściwych warunków realizacji tych zadań wymienionych, w szczególności w prowadzeniu zajęć edukacyjnych z zakresu podnoszenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, w tym bezpieczeństwa przeciwpożarowego.
Art.5	Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską, z poszanowaniem godności osobistej ucznia.
Art. 10	Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy m.in. zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.
Art. 27	Szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są zobowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.
Art. 47	Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określił w drodze rozporządzenia warunki i sposób organizowania przez szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki, z uwzględnieniem celów edukacyjnych i wychowawczych oraz bezpieczeństwa uczniów; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. z 2018 r. poz. 1055).

b. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r. poz. 1481 i 2245)

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie

Art. 95a ¹	Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny obowiązujące w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, z uwzględnieniem w szczególności warunków pracy i nauki w czasie pobytu w szkole, w tym w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych oraz w czasie zajęć z wychowania fizycznego, w czasie zawodów turystycznych oraz postępowanie w sprawach wypadków uczniów; Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. póź. 69, z późn. zm.)
-----------------------	---

*c. ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych
(Dz. U. z 2019 r. poz. 796)*

Ustawa o działaniach antyterrorystycznych określa zasady funkcjonowania organów i urzędów państwa na wypadek zagrożeń terrorystycznych oraz procedury przeciwdziałania i zapobiegania działalności terrorystycznej.

Ustawa o działaniach antyterrorystycznych z 10 czerwca 2016 r.	
Art. 1	Ustawa określa zasady prowadzenia działań antyterrorystycznych oraz współpracy między organami właściwymi w zakresie prowadzenia tych działań.
Art. 2	Ustawa definiuje istotne pojęcia związane z terroryzmem. Ilekroć w ustawie jest mowa o: 1. Działaniach antyterrorystycznych – należy przez to rozumieć działania organów administracji publicznej, polegające na zapobieganiu zdarzeniom o charakterze terrorystycznym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych przedsięwzięć, reagowaniu w przypadku wystąpienia takich zdarzeń oraz usuwaniu ich skutków, w tym odtwarzaniu zasobów wykorzystywanych do reagowania na nie; 2. Działaniach kontrterrorystycznych – należy przez to rozumieć działania wobec sprawców, osób przygotowujących lub pomagających w dokonaniu przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 i 2077), prowadzone w celu wyeliminowania bezpośredniego zagrożenia dla mienia przy wykorzystaniu specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działania; 6. Miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć przestrzeń otwartą lub zamkniętą, w której nastąpiło zdarzenie o charakterze terrorystycznym lub w której wystąpił lub miał wystąpić jego skutek oraz przestrzeń, w której występują zagrożenia związane ze zdarzeniem o charakterze terrorystycznym; 7. Zdarzeniu o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację, co do której istnieje podejrzenie, że powstała na skutek przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny lub zagrożenie zaistnienia takiego czynu.

¹

d. ustawa Karta Nauczyciela z 26 stycznia 1982 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 967, z późn. zm.)

Ustawa Karta Nauczyciela z dnia 26 stycznia 1982 r.	
Art. 6	Nauczyciel obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę; wspierać każdego ucznia w jego rozwoju oraz dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego. Nauczyciel obowiązany jest kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka; dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

e. ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 969)

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z 26 października 1982 r.	
Art. 1	§ 1. Przepisy ustawy stosuje się w zakresie: 1. zapobiegania i zwalczania demoralizacji – w stosunku do osób, które nie ukończyły lat 18; 2. postępowania w sprawach o czyny karalne – w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17; 3. wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych – w stosunku do osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21. § 2. Ilekcioć w ustawie jest mowa o: 1. "nieletnich" – rozumie się przez to osoby, o których mowa w § 1; 2. "czynie karnym" – rozumie się przez to czyn zabroniony przez ustawę jako: a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo b) wykroczenie określone w art. 50a, art. 51, art. 69, art. 74, art. 76, art. 85, art. 87, art. 119, art. 122, art. 124, art. 133 lub art. 143 Kodeksu wykroczeń.
Art. 2	Przewidziane w ustawie działania podejmuje się w wypadkach, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karnego.
Art. 4	§ 1. Kaźdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierzędu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu. § 2. Kaźdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję. § 3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

f. ustawa Kodeks Cywilny z 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145)

Ustawa Kodeks Cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r.	
Art. 415	Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Art. 426	Małoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę.
Art. 427	Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru. Przepis ten stosuje się również do osób wykonywujących bez obowiązku ustawowego ani umownego stałą pieczę nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można.

g. ustawa Kodeks Karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, z późn. zm.)

Ustawa Kodeks Karny z dnia 6 czerwca 1997	
Art. 1	§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. § 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. § 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.
Art. 10	§ 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. § 2. Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne. § 3. W przypadku określonym w § 2 orzeczona kara nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo; sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary. § 4. W stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.
Art.115	§ 1. Czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej. § 2. Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. (...) § 21. Występkiem o charakterze chuligańskim jest występki polegający na umyślnym zamachu na zdrowie, na wolność, na cześć lub nietykalność cielesną, na bezpieczeństwo powszechne, na działalność instytucji państwowych lub samorządu terytorialnego, na porządek publiczny, albo na umyślnym niszczeniu, uszkodzeniu lub czynieniu niezdatną do użytku cudzej rzeczy, jeżeli sprawca działa publicznie i bez powodu albo z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego.

*h. ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 26 października 1982
(Dz. U. z 2018 r. poz. 2137)*

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 26 października 1982 r.	
Art.14	1. Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych: 1) na terenie szkół oraz innych zakładów i placówek oświatowo – wychowawczych, opiekuńczych i domów studenckich; 2) na terenie zakładów pracy oraz miejsc zbiorowego żywienia pracowników; 3) w miejscach i czasie masowych zgromadzeń.

i. ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 852)

Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r.	
Art. 1	Ustawa określa: 1) zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii; 2) zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii;
Art. 2	Przeciwdziałania narkomanii realizuje się przez odpowiednie kształtowanie społecznej, gospodarczej, oświatowo – wychowawczej i zdrowotnej, a w szczególności: 1) działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna; 2) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych; 3) ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych; 4) nadzór nad substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii; 5) zwalczanie niedozwolonego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii; 6) nadzór nad uprawami roślin zawierających substancje, których używanie może prowadzić do narkomanii.
Art. 5	1. Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii realizują organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie określonym w ustawie. 2. Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii są realizowane, w zakresie określonym w ustawie, także przez: 1) przedszkola, szkoły i inne jednostki organizacyjne wymienione w art. 2 pkt. 3 – 9 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000, 1290, 1669 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 534).
Art. 191	1. Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna obejmuje: 1) promocję zdrowia psychicznego; 2) promocję zdrowego stylu życia; 3) informowanie o szkodliwości środków i substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii oraz o narkomanii i jej skutkach; 4) edukację psychologiczną i społeczną; 5) edukację prawną; 6) działania interwencyjne. 2. Działalność, o której mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności: 1) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów wychowawczo – profilaktycznych jednostek organizacyjnych systemu oświaty; 2) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów przygotowania zawodowego osób zajmujących się wychowaniem oraz profilaktyką w szkołach i innych placówkach

systemu oświaty oraz w szkołach wyższych.

Bezpieczeństwo fizyczne w szkole

Na stan bezpieczeństwa środowiska szkolnego wpływają czynniki materialne oraz czynnik ludzki. Czynnik materialny to budynek szkoły, jego wyposażenie i otoczenie – obszar przyległy do budynku z infrastrukturą należącą do placówki, ograniczony ogrodzeniem lub widocznym oznakowaniem.

Tereny przyległe do szkoły

Obiekty szkolne usytuowane są najczęściej w otoczeniu budynków mieszkalnych, małych obiektów handlowych, czy w pobliżu parkingów. Tereny przyległe do budynków to także boiska – orliki ogólnodostępne dla uczniów podczas godzin pracy szkoły oraz dla mieszkańców pobliskich osiedli lub innych osób – poza godzinami otwarcia placówki. Są to miejsca, gdzie odbywają się szkolne zawody, festyny, inne imprezy okolicznościowe. Większość badanych placówek posiada monitoring zewnętrzny.

REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ SZKOŁY:

- 1) należy monitorować tereny przyległe, zwrócić szczególną uwagę na **osoby poruszające się w otoczeniu szkoły/placówki**, obserwujące szkołę/placówkę, wchodzące na jej teren lub często pojawiające się w okolicy szkoły;
- 2) należy zwracać uwagę na **nietypowe przedmioty** pozostawione w okolicy szkoły lub **pojazdy zaparkowane** w nietypowych miejscach lub o szczególnych cechach – bez tablic rejestracyjnych, świadczące o dużym wyeksploatowaniu, auta dostawcze lub nienależące do pracowników szkoły, rodziców (pozostawione na dłuższy czas bez opieki);
- 3) w przypadku **orlika** – należy zwracać uwagę na osoby korzystające z obiektu – czy zachowują się adekwatnie do miejsca, w którym przebywają, czy nie pozostawiają nietypowych przedmiotów – kartonów, walizek, siatek, plecaków etc.;

Po zakończeniu zajęć należy zamykać bramy i furtki prowadzące do szkoły oraz należące do niej tereny (np. boiska, place zabaw).

Wejścia do budynków i na tereny

- 1) należy **monitorować wejście do budynku, weryfikować osoby** wchodzące do budynku – zwłaszcza niezwiązane z codziennym życiem szkoły i nie dopuszczać do ich swobodnego poruszania się po terenie szkoły;
- 2) nie należy **pozostawiać otwartych drzwi** do budynku szkoły, szczególnie tych, które nie podlegają monitorowaniu i/lub bezpośredniej kontroli pracownika szkoły;
- 3) nie należy **wpuszczeń bez weryfikacji** osób na teren szkoły;
- 4) należy **prowadzić książkę wejść i wyjść**, zwłaszcza osób niezwiązanych bezpośrednio z placówką;
- 5) należy sprawować stały nadzór przy wejściu do budynku szkoły.

Procedura wejścia/wyjścia

Uczniowie najczęściej wpuszczani są do budynku wejściem głównym. Osoby z zewnątrz podlegają kontroli portiera lub osoby wyznaczonej, stosowany jest również wpis książki gości. Bardzo często gość nie jest doprowadzany do celu, co umożliwia mu swobodne poruszanie się po placówce szkolnej.

REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ SZKOŁY:

Procedury wejścia/wyjścia powinny być dokładnie określone i przedstawione pracownikom administracyjnym oraz dydaktycznym. Bezwzględnie nie można pozwolić na swobodne poruszanie się po terenie szkoły osobie obcej.

System alarmowy

Placówki szkolne posiadają system alarmowy – to najczęściej dzwonek. Nauczyciele i personel administracyjny są na ogół zaznajomieni z systemem alarmowym oraz z zasadami postępowania po jego ogłoszeniu, niezbędną wiedzę posiadają również uczniowie.

REKOMENDACJE POSTĘPOWANIA:

- 1) należy opracować/dopracować system alarmowania. System alarmowy na wypadek „barykadowania” – konieczności pozostania w pomieszczeniach, klasach powinien wyraźnie odróżniać się od systemu alarmowania na wypadek ewakuacji. Informacje o obowiązującym systemie alarmowym w placówce należy udostępnić uczniom, nauczycielom i pracownikom szkoły w dostępnych miejscach;
- 2) należy prowadzić ćwiczenia praktyczne z użyciem sygnałów alarmowych na wypadek ewakuacji oraz na wypadek konieczności pozostania w budynku. ?

Drogi ewakuacyjne

Drogi ewakuacyjne w budynkach szkolnych SA oznakowane, jednak nie zawsze oznakowanie to jest czytelne dla kadry i dla uczniów.

Miejszem docelowym ewakuacji jest najczęściej boisko szkolne. Brak alternatywnego miejsca może stanowić poważny problem podczas ataku zewnętrznego (brak możliwości ucieczki, schronienia się, skupienie dużej ilości osób na jednej, otwartej przestrzeni = łatwy cel do eliminacji). W wielu budynkach szkolnych (zwłaszcza zlokalizowanych w starych budynkach – kamienice, tzw. „tysiąclatki”) problem stanowią zbyt wąskie schody stanowiące element tzw. ciągów ewakuacyjnych.

REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ SZKOŁY:

Należy zapoznać wszystkich uczniów i pracowników szkoły z lokalizacją wszystkich wyjść ewakuacyjnych, zadbać o drożność wyjść ewakuacyjnych oraz umieszczanie kluczy w ich sąsiedztwie.

Czynnik ludzki to człowiek z jego indywidualnymi cechami, do których należy zaliczyć kwalifikacje zawodowe, znajomości i zrozumienie zasad przepisów bezpieczeństwa, racjonalną organizację pracy, dyscyplinę pracy oraz nauki.

Obowiązki dyrektora szkoły

Dyrektor szkoły/ placówki (art. 7.1. ustawy Karta Nauczyciela z 26 stycznia 1982 r.) jest jej przedstawicielem na zewnątrz, przełożonym służbowym wszystkich pracowników szkoły, sprawuje opiekę nad dziećmi i młodzieżą uczącą się w szkole, zapewnia w miarę możliwości odpowiednie warunki organizacyjne do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo – wychowawczych oraz bezpieczeństwo uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Do obowiązków dyrektora szkoły w zakresie zagwarantowania bezpieczeństwa szkoły/ placówki należy:

- 1) systematyczne prowadzenie oceny stanu zabezpieczeń,
- 2) sprawdzanie, czy zasady postępowania w sytuacji zagrożenia są znane wszystkim pracownikom,
- 3) sprawdzanie, czy ciągi ewakuacyjne są drożne, a klucze od drzwi ewakuacyjnych są w wyznaczonym miejscu,
- 4) wyznaczenie miejsca ewakuacji – punktu ześrodkowania – najlepiej od tej strony budynku, która nie posiada okien lub znajduje się za przeszkodą stałą, zza której nie widać zagrożonego budynku,
- 5) w przypadku braku możliwości przeprowadzenia ewakuacji, przez wyznaczenie miejsca do schronienia się i zabarykadowania – zaleca się, by odpowiednie pomieszczenia posiadały grube ściany, pełne drzwi oraz były wyposażone w środki pierwszej pomocy – apteczki, środki łączności dające możliwość przesłania informacji na zewnątrz,
- 6) wyznaczenie co najmniej dwóch źródeł alarmowania w różnych miejscach placówki, uwzględniając sposoby alarmowania, gdy nie ma zasilania, tj. ustalenie hasła np.: „NAPASTNIK”, zabezpieczenie sygnałów dźwiękowych modulowanych sprężonym powietrzem,
- 7) wyznaczenie co najmniej dwóch źródeł uruchamiania systemu alarmowego w różnych miejscach placówki (np. dwa niezależne włączniki uruchamiające dzwonek),
- 8) organizowanie przeszkolenia pracowników i służby ochrony budynku na wypadek wtargnięcia napastnika na teren placówki oraz ćwiczeń, bądź instruktaży dla pracowników szkoły, uczniów, dzieci,
- 9) ograniczenie osobom nieuprawnionym dostępu do dokumentów i planów sytuacyjnych placówki. Wszystkie te informacje powinny być udostępnione służbom porządkowym – Policji, Państwowej Straży Pożarnej itp.,
- 10) zarządzanie ewakuacji na wypadek ogłoszenia alarmu o zagrożeniach,
- 11) respektowanie otrzymanych poleceń od służb ratowniczych.

Obowiązki nauczycieli i innych pracowników szkoły

Zgodnie z art. 6. ustawy Karta Nauczyciela, nauczyciel zobowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Nauczyciele

Na wzrost bezpieczeństwa w placówce oświatowej mają wpływ:

- 1) świadomość możliwości wystąpienia zagrożenia oraz umiejętność ich rozpoznawania;
- 2) działania prewencyjne polegające na minimalizowaniu ryzyka wystąpienia zagrożenia;
- 3) znajomość rodzajów alarmów, komunikatów ostrzegawczych i sygnałów alarmowych oraz sposobów postępowania w przypadku ich ogłoszenia;
- 4) ćwiczenia umiejętności posługiwania się technicznymi środkami alarmowania i powiadamiania oraz znajomości miejsca ich rozmieszczenia w placówce;
- 5) dysponowania numerami telefonów do kierownictwa placówki (dyrektora, zastępcy dyrektora, innych osób funkcyjnych), znajomość numerów telefonów służb ratunkowych;
- 6) okresowego zapoznawania się z instrukcją przeciwpożarową, planami ewakuacji oraz innymi instrukcjami i planami dotyczącymi m.in. rozmieszczenia głównych: wyłączników energii elektrycznej, hydrantów, systemów alarmowych oraz posiadanie umiejętności posługiwania się nimi w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej;
- 7) przeprowadzanie ćwiczeń ewakuacyjnych.

Pracownicy administracji i obsługi

Do obowiązków pracowników administracji i obsługi należy:

- 1) reagowanie na przejawy krzywdy, przemocy i agresji stosowanej wobec uczniów;

- 2) zgłaszanie do kierownictwa szkoły zauważonych niepokojących zachowań zagrażających bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu uczniów;
- 3) podejmowanie natychmiastowych działań zmierzających do usunięcia sytuacji zagrażających bezpieczeństwu uczniów (szczególnie w trakcie trwania przerwy) takich jak: rozlany płyn, potłuczone szkło, oberwana tablica, otwarty dostęp do urządzeń elektrycznych itp.;
- 4) bezwzględne przestrzeganie procedury wpuszczania osób obcych (w tym rodziców) na teren szkoły oraz uczniów przedwcześnie przychodzących na zajęcia dydaktyczne;
- 5) przeprowadzanie ćwiczeń ewakuacyjnych.

Nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne! Jednak wystąpienie zagrożenia związanego z ingerencją w środowisku szkolnym może być poprzedzone obecnością przyszłego sprawcy w szkole lub w jej otoczeniu. Towarzyszą temu zauważalne symptomy – zachowania potencjalnego sprawcy lub napastnika – pozwalające na przewidzenie sytuacji niebezpiecznej:

- 1) przybycie w towarzystwie innej osoby, która następnie opuszcza miejsce;
- 2) unikanie kontaktu wzrokowego;
- 3) unikanie kamer;
- 4) niespokojne ruchy, nienaturalny chód;
- 5) niestosowanie się do znaków zakazu wejścia;
- 6) pojawienie się samotnych osób;
- 7) nieodpowiedni ubiór do pory roku;
- 8) podejrzanе wypukłości pod ubiorem;
- 9) wystające kable;
- 10) zaciśnięte dłonie;
- 11) podejrzanе pakunki/plecaki.

Sygnały, na które należy zwrócić szczególną uwagę:

- 1) fałszywe alarmy o podłożeniu bomby (rozpoznanie systemu);
- 2) próby wejścia do szkoły pod błahym powodem (rozpoznanie systemu);
- 3) podrzucania paczek lub torebek bez podejrzanых substancji wewnątrz (rozpoznanie systemu);
- 4) częste loty dronów nad szkołą (rozpoznanie celu);
- 5) robienie zdjęć ze szkołą w tle (rozpoznanie celu);
- 6) indagacja uczniów na tematy związane ze szkołą (rozpoznanie celu);
- 7) ataki hackerskie (rozpoznanie celu);
- 8) samochody, a zwłaszcza furgonetki, parkujące w miejscach nietypowych (rozpoznanie systemu);
- 9) nietypowe i rzucające się w oczy zachowanie osób;
- 10) pozostawione bez opieki przedmioty: paczki, torby, pakunki;
- 11) pojawienie się osób interesujących się szkołą;
- 12) pojazdy bez rejestracji lub z widocznymi śladami włamania;
- 13) młodzież, której odzież może maskować duże przedmioty;
- 14) szczególne zainteresowanie uczniów militariami;
- 15) informacja od uczniów o nieformalnych grupach/klubach;
- 16) uczniowie wykluczeni z grupy;
- 17) inne sytuacje odmienne od typowych w otoczeniu szkoły.

Rozdział II

PROFILAKTYKA CYBERZAGROŻEŃ

I BEZPIECZEŃSTWO CYFROWE W SZKOLE

Większość polskiego społeczeństwa żyje w świecie cyfrowych treści i usług, przenikających codzienność w stopniu niemającym porównania z żadną z technologii przeszłości. Polska szkoła – **musi zatem w pełni działać w środowisku cyfrowym**, wykorzystując edukacyjne zasoby dostępne online – multimedialne treści, aplikacje, platformy i skojarzone z nimi interaktywne metody nauczania. W pełni – to znaczy nie wybiórczo, lecz konsekwentnie we wszystkich przedmiotach nauczania; merytorycznie – czyli ze zrozumieniem specyfiki zasobów i narzędzi cyfrowych *online* i ich zastosowań metodycznych oraz bezpiecznie – a zatem ze świadomością zagrożeń i wiedzą o tym, jak na nie reagować.

Niniejszy rozdział ma na celu przedstawienie pakietu podstawowych, obligatoryjnych działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa uczniów w środowisku cyfrowym, jakie winny zostać podjęte w każdej polskiej szkole. A także zaproponowanie zestawu minimalnych procedur poprawnego reagowania w przypadku wystąpienia zagrożeń cyberbezpieczeństwa uczniów². Proponowane działania profilaktyczne będą odpowiedzią na obowiązek upowszechniania wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowania właściwych postaw wobec zagrożeń, w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno – komunikacyjnych, który nakłada na szkoły ustawa – Prawo oświatowe z 14 grudnia 2016 r.

Problematyka bezpieczeństwa cyfrowego to rozległa i złożona dziedzina wiedzy, a jej odniesienia do sytuacji w polskiej szkole były już przedmiotem wielu szczegółowych analiz, opracowań i rekomendacji dostępnych w publikacjach ostatnich lat. To ogromna i wartościowa skarbnica wiedzy.

Intencja Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz autorów niniejszego opracowania poświęconych bezpieczeństwu cyfrowemu szkół nie było jednak budowanie rozległej syntezy tych prac. Przeciwnie: trudnym zadaniem, jakiego się podjęli, jest zaproponowanie zwięzłego, systematyzującego wiedzę poradnika dla dyrektorów szkół i nauczycieli, zawierającego pakiet zadań rekomendowanych do zrealizowania w szkole, a w kwestiach szczegółowych odsyłającego do rozwiązań, materiałów szkoleniowych, dokumentów i multimediów edukacyjnych, które pozwolą nauczycielom i dyrektorom szkół podnieść swoje kompetencje w zakresie bezpieczeństwa ucznia w cyberprzestrzeni.

Zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego środowiska szkolnego jest jednym z priorytetów Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE).

OSE to program publicznej sieci telekomunikacyjnej dającej szkołom dostęp do szybkiego, bezpłatnego i bezpiecznego Internetu. Program został zaprojektowany przez Ministerstwo Cyfryzacji we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej na mocy ustawy o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej³. Operatorem OSE jest NASK Państwowy Instytut badawczy, nadzorowany przez Ministerstwo Cyfryzacji. Szczegółowe informacje o OSE dostępne są na stronie <https://ose.gov.pl/internet-ose>.

² Przez bezpieczeństwo cyfrowe (cyberbezpieczeństwo, bezpieczeństwo w środowisku cyfrowym) rozumie się zarówno zapewnienie bezpiecznej aktywności uczniów w środowisku cyfrowym, jak i przeciwdziałanie zagrożeniom odnoszącym się do bezpieczeństwa sieci, serwerów, danych na urządzeniach.

³ Ustawa z dnia 27 października 2017 r. (Dz. U. nr 2184).

Bezpieczeństwo cyfrowe środowiska szkolnego: uczniów, nauczycieli i innych pracowników **jest stanem nabytym – a nie danym z góry, zastanym**. Jego zapewnienie wymaga realizacji wielu powiązanych ze sobą merytorycznie działań organizacyjnych, wychowawczych, edukacyjnych i technicznych. Gwarancję zarówno w zakresie technicznego bezpieczeństwa sieci szkolnej, jak i niezbędne narzędzia cyfrowe oraz treści edukacyjne dostarcza OSE.

Najważniejsze znaczenie dla zapewnienia podstaw bezpieczeństwa cyfrowego w szkole odgrywają działania profilaktyczne (prewencyjne) prowadzone wobec i z udziałem wszystkich członków społeczności szkolnej: uczniów i ich rodziców, dyrektorów i nauczycieli i innych pracowników szkoły (np. psychologów, pedagogów, pracowników sekretariatu). Działania te powinny mieć charakter systemowy, ciągły, wieloletni i skoordynowany, a ich zakres należy wpisać w realizowany w szkole program: wychowawczo – profilaktyczny i inwestycyjny.

Rekomendacja strategiczna	Opracowanie, realizacja i aktualizacja szkolnych działań mających na celu zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego (np. plan, strategia)
----------------------------------	---

Zainicjowanie pracy nad planem oraz opracowanie jego projektu to zadanie **dyrektora szkoły**. Założenia planu winny powstać z jego inspiracji w ramach dyskusji z nauczycielami i przedstawicielami organu prowadzącego, samorządu szkolnego oraz rady rodziców lub rady szkoły. Finalna postać planu strategii stanowić winna oficjalny dokument przyjęty do realizacji w szkole i zaakceptowany przez rodziców, nauczycieli i uczniów.

Na taki plan – obejmujący aktywności w okresie 3-4 letnim, aktualizowany w trakcie realizacji – składać się będą wynikające z rekomendacji profilaktycznych niniejszego dokumentu działania o charakterze: kadrowym, edukacyjnym, wychowawczym i techniczno – inwestycyjnym. Ważna – wyróżniona – część strategii stanowić musi tzw. **polityka bezpieczeństwa cyfrowego** w szkole (bezpiecznego korzystania z zasobów sieci oraz infrastruktury cyfrowej w szkole). Polityka bezpieczeństwa uwzględniać musi wprowadzenie standardów i procedur zgłaszania incydentów oraz podejmowania interwencji w sytuacji wystąpienia zagrożenia (jak zgłaszać, do kogo, gdzie szukać pomocy, itp.)⁴. W jej opracowaniu warto skorzystać ze wsparcia eksperta lub wyspecjalizowanej firmy. Rekomenduje się koordynację przygotowania polityki bezpieczeństwa cyfrowego w szkołach na poziomie organu prowadzącego.

Punktem wyjścia dla sformułowania planu jest zawsze **diagnoza sytuacji początkowej** – obejmująca ocenę potrzeb edukacyjnych uczniów i nauczycieli, analizę występujących i potencjalnych zagrożeń oraz ewaluację poziomu bezpieczeństwa infrastruktury cyfrowej.

Internet – jego zasoby i możliwości komunikacyjne – to wielkie bogactwo, z którego korzysta na co dzień nowoczesna szkoła. Działania na rzecz zapewnienia cyberbezpieczeństwa w największym stopniu składać się muszą z aktywności, które gwarantować będą wszystkim grupom budującym społeczność szkolną łatwy i bezpieczny dostęp do treści i platform edukacyjnych, a także sprzyjać będą budowaniu atmosfery zaufania

⁴ *Politykę bezpieczeństwa cyfrowego w szkole należy rozumieć jako zbiór zasad obejmujący procedury działania i reagowania w sytuacjach zidentyfikowanych i sklasyfikowanych jako występujące w cyberprzestrzeni szkoły oraz pojawiające się w związku z użytkowaniem sieci przez nauczycieli, uczniów i osób trzecich.*

między uczniami i nauczycielami oraz rodzicami poprzez wyjaśnianie i pozytywne rozwiązywanie pojawiających się problemów. Nie mogą być zatem wyłącznie zbiorem ograniczeń, zakazów i kar.

W przypadkach wystąpienia zagrożeń czy incydentów naruszenia bezpieczeństwa dzieci, w tym naruszenia prawa, działania szkoły cechować powinna otwartość w działaniu oraz identyfikacja i zaproponowanie rozwiązania adekwatnego do poziomu zagrożenia, jakie wywołują. Warto przy tym podkreślić, iż nie istnieje „złota recepta”, którą zastosować można we wszystkich przypadkach zagrożeń. Dyrektorzy i nauczyciele muszą uwzględniać kontekst indywidualnych przypadków, a także ich szkolne i środowiskowe tło i reagować adekwatnie do poziomu odpowiedzialności i winy ucznia.

Rekomendacja profilaktyczna

Wdrożenie bezpieczeństwa na poziomie klas

Zapewnienie uczniom bezpieczeństwa cyfrowego to zadanie dla niemal wszystkich pracowników szkoły oraz rodziców. Dzieci i młodzież korzystają bowiem z usług i treści sieci w szkole, a także – przede wszystkim – poza nią. Aby działać skutecznie, dyrektor powinien powołać spośród członków grona pedagogicznego lidera tej tematyki w szkole – osobę współodpowiedzialną wraz z nim za realizację strategii zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego: koordynatora i lidera działań w szkole na rzecz cyberbezpieczeństwa.

Osoby tej nie należy jednak mylić z osobą lub firmą odpowiedzialną za techniczne bezpieczeństwo sprzętu cyfrowego (komputerów stacjonarnych, laptopów, tablic multimedialnych, tabletów, itp.) i sieci szkolnej. *Spectrum* jej zadań jest potencjalnie szersze i obejmuje: bieżącą diagnozę potrzeb szkoły w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego, organizację procesu nabywania dziedzinowych kompetencji nauczycieli, zarządzanie szkolnymi zasobami narzędzi zapewniających cyberbezpieczeństwo, nadzorowanie pracy osób/firm odpowiedzialnych za techniczne bezpieczeństwo urządzeń cyfrowych i wewnętrznej sieci szkolnej oraz koordynację działań w przypadku wystąpienia zagrożenia. Jej zadaniem powinno być także koordynowanie działań służących rozwijaniu kompetencji medialnych i cyfrowych uczniów oraz działań adresowanych do rodziców.

Osoby te należy rekrutować raczej spośród nauczycieli zaangażowanych w częste wykorzystanie technologii informacyjno – komunikacyjnych (TIK) w codziennej praktyce nauczania, pasjonatów tematyki cyfrowej, niż z grupy informatyków. Liderowanie procesowi cywilizacyjnej zmiany w szkole to wyzwanie niezwykle odpowiedzialne, a jednocześnie atrakcyjne i budujące pozycję nauczyciela w szkole. Bardzo ważne, żeby była to osoba, do której uczniowie mają zaufanie, znana im z aktywnego wspierania uczniów znajdowaniu rozwiązań sytuacji problemowych związanych z poruszaniem się w środowisku cyfrowym i nie tylko.

Lider tematyki bezpieczeństwa cyfrowego w szkole może być wynagradzany dodatkowo za swoją pracę niedydaktyczną, posiadać odpowiednie uprawnienia nadane mu przez dyrektora oraz narzędzia do wprowadzania niezbędnych zmian oraz koordynacji działań w przypadku wystąpienia zagrożenia. Wymagać to będzie odpowiednich decyzji organu prowadzącego szkołę – samorządu, w formie uchwały o zapewnieniu środków finansowych na ten cel. Dlatego duże znaczenie dla powodzenia działań zapewniających bezpieczeństwo cyfrowe w szkole ma **przekonanie władz samorządowych o wadze i powszechności zagrożeń cyberbezpieczeństwa uczniów**. W praktyce można wyobrazić sobie, iż liderem działań na rzecz bezpieczeństwa cyfrowego w szkole mógłby być jej wicedyrektor, którego obowiązki koncentrują się na wprowadzeniu placówki w cyfrowy świat.

W większych placówkach szkolnych opisane powyżej zadania może realizować szerszy Zespół ds. Bezpieczeństwa Cyfrowego, powołany i koordynowany przez dyrektora szkoły. Warto rozważyć włączenie do takiego Zespołu przedstawicieli uczniów i rodziców.

W polskich szkołach częstym przejawem prewencji zagrożeń cyberbezpieczeństwa lub przeciwdziałania korzystaniu przez uczniów podczas lekcji z własnych urządzeń cyfrowych (na ogół smartfonów) dla celów nie związanych z nauką jest **zamykanie dostępu uczniów do Internetu w przestrzeni szkolnej** (dostęp limitowany do wybranych sal lekcyjnych) oraz wprowadzanie **zakazu korzystania z telefonów komórkowych w trakcie lekcji lub na terenie całej szkoły**⁵.

Taki wzorzec (pozornego) zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego w środowisku szkolnym, bazujący na zakazach i ograniczeniach w korzystaniu z zasobów Internetu **kontrastuje z dominującym wśród uczniów modelem niemal nieograniczonej obecności w sieci oraz swobodą jej zasobów i komunikowania się**, powoduje, że uczniowie – **użytkownicy „Internetowi tubylcy”** – traktują szkołę jako **środowisko wykluczenia, restrykcji i nienowoczesności** i dystansują się wobec jej zachowawczości i technologicznej anachroniczności, co odbija się na skuteczności nauki w szkole.

Dlatego realizację Szkolnego Planu Zapewnienia Bezpieczeństwa Cyfrowego należy potraktować jako inspirację do przeprowadzenia dyskusji i opracowania **szkolnego kontraktu cyfrowego** (w formie umowy), **uzgodnionego i zawartego między wszystkimi współtwórcami środowiska edukacji: uczniami i ich rodzicami oraz nauczycielami i innymi pracownikami szkoły**. Kontrakt taki – z dobrze zbalansowanym zestawem praw i obowiązków wszystkich sygnatariuszy – pobudza zwykle ludzi młodych poczucie współodpowiedzialności za sytuację w szkole i buduje w nich poczucie podmiotowości jako partnera dorosłych w życiu szkoły.

Rekomendacja profilaktyczna	Przeprowadzenie dyskusji nad szkolnym kontraktem cyfrowym, zawierającym uzgodnienia odnośnie zakresu i zasad korzystania z Internetu w szkole. Formalne uzgodnienie kontraktu i jego okresowa aktualizacja.
------------------------------------	--

W powszechnej opinii ekspertów dominujące w polskich szkołach blokowanie dostępu do Internetu – nie jest rozwiązaniem. Postulujemy zatem, aby zapisy kontraktu – respektując uprawnienia szkoły do zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego i wykluczenia przypadków nielegalnego i wychowawczo niepożądanego korzystania z treści i usług Internetu – koncentrowały się na otwartym dostępie do infrastruktury internetowej⁶, budowaniu atmosfery zaufania między nauczycielami a uczniami w świecie cyfrowym, edukacji cyfrowej i medialnej, a także umożliwieniu – w pewnych sytuacjach – korzystania z urządzeń cyfrowych w modelu BYOD⁷. Celem kontraktu jest uzgodnienie i respektowanie zestawu praw i obowiązków wszystkich aktorów społeczności szkolnej, obowiązujących w relacjach ze światem cyfrowym.

⁵ Zakazy te wpisywane są często do statutu i/lub regulaminu szkoły lub objęte specjalnymi zastrzeżeniami w ramach kontraktów zawieranych między kierownictwem szkoły, rodzicami a uczniami. Mogą być także ujęte w statucie szkoły/placówki.

⁶ Przy założeniu zapewnienia przez infrastrukturę sieciową szkoły identyfikacji każdej osoby. Każdy uczeń i inny użytkownik sieci w szkole powinien mieć indywidualny login i hasło: do sieci i do WiFi.

⁷ (ang.) Bring YourOwn Device – przynieś swoje własne urządzenie.

W pracach nad umową ważną rolę odgrywać muszą rodzice (poprzez udział rad rodziców lub rad szkół oraz osób zainteresowanych, w tym fachowców), uczniowie (poprzez aktywność samorządu szkolnego i osób zainteresowanych).

W zakres tego dokumentu wchodzić powinny m.in. regulacje odnośnie: bezpiecznego dostępu uczniów do Internetu w szkole, wykorzystywania TIK w trakcie zajęć, zasad korzystania z pracowni informatycznej i tworzenia szkolnej strony internetowej.

Strategiczny cel – zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego dzieci i młodzieży, a także przestrzeni szkolnej – można osiągnąć głównie poprzez wychowanie i edukację, prowadzone w sposób zintegrowany tak w szkole, jak i w rodzinie. Wyjątkową rolę szkoły jest zainicjowanie takiego procesu, który połączy starania nauczycieli i rodziców w celu: (1) zapewnienia dzieciom aktualnej wiedzy o korzystaniu z zasobów Internetu, (2) kształtowania postaw odpowiedzialnej aktywności w środowisku cyfrowym oraz (3) zapewnienia spójności między prawidłowymi zachowaniami w szkole, w przestrzeni publicznej i w domu rodzinnym.

Współczesną polską szkołę cechuje duży deficyt kompetencji uczniów w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego. Do każdej z grup wiekowych dzieci warto w szkole adresować działania uświadamiające, motywujące i edukacyjne o odpowiedniej skali i zakresie tematycznym. Najlepsze efekty w dziedzinie bezpieczeństwa cyfrowego szkoła osiągnie wówczas, gdy we wszystkich działaniach głównymi aktorami będą właśnie uczniowie, którzy świetnie potrafią zidentyfikować wszystkie przejawy niewłaściwych zachowań. To właśnie oni mogliby stworzyć, np.: katalog zagrożeń – udostępniony online dla wszystkich i poparty „żywymi” przykładami ku przestrodze innych lub katalog zasad bezpiecznego i efektywnego, przynoszącego uczniom korzyści edukacyjne, korzystania z Internetu.

Rekomendacja profilaktyczna	Działania wychowawcze i edukacyjne
------------------------------------	---

Wyniki badań z ostatnich lat wskazują, że niemal wszyscy nastolatki (96%) zadeklarowało korzystanie z sieci każdego dnia. Respondenci najczęściej korzystają z Internetu w domu (95,4%). Aż 60% używa sieci podczas podróży, komunikacji i transportu (np. w drodze do szkoły). Niespełna połowa respondentów (41,2%) zadeklarowała, że korzysta z Internetu w szkole⁸. Z uwagi na to, warto, aby nauczyciele pokazali uczniom w jaki sposób bezpiecznie poruszać się w sieci. Nauczyciele i pedagodzy szkolni mają zatem do odegrania wielką rolę przewodników w eksploracji Internetu i w nabywaniu właściwych zachowań w Internecie. Aby było to możliwe, niezbędne jest doskonalenie w tym obszarze.

Prowadzone w sposób zrozumiały, akcentujące przewagę pozytywnych cech Internetu, odnoszące się do systemu wartości akceptowanego przez uczniów działania wychowawcze i edukacyjne adresowane do uczniów są fundamentalnym sposobem zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego dzieci.

Proponujemy, aby w każdej ze szkół zajęcia z tematyki cyberbezpieczeństwa miały charakter zaplanowany, systematyczny w działaniach i kompleksowy w zakresie tematyki.

Na **coroczny minimalny zakres uświadamiających problem zajęć profilaktycznych** składać się mogą:

- 1) poświęcenie tematyce jednego z aspektów bezpieczeństwa cyfrowego „**apelu szkolnego**” – spotkania całej szkolnej społeczności, przygotowanego przez uczniów [2-3 spotkania rocznie],

- 2) organizacja **spotkań społeczności szkolnej z ekspertem** tematyki korzystania z Internetu przez dzieci (edukatorem, nauczycielem, informatykiem, policjantem, itp.) [2 razy w roku],
- 3) przeprowadzenie, co najmniej **jednej lekcji wychowawczej** kwartalnie (**w zależności od zdiagnozowanych potrzeb częściej**) na temat wybranego aspektu cyberbezpieczeństwa, adekwatnego do potrzeb i wyzwań klasy i wieku uczniów. Sposób prowadzenia lekcji i ich tematyka muszą uwzględniać wiek i doświadczenia dzieci [4-6 lekcji rocznie],
- 4) organizacja **dnia bezpieczeństwa cyfrowego w szkole**, np. w ramach Dnia Bezpiecznego Internetu wydarzenia dla całej społeczności szkolnej, otwartego na współudział rodziców/opiekunów prawnych uczniów, a także przedstawicieli lokalnego środowiska – władz oświatowych, organizacji pozarządowych, czy instytucji kultury. Do współorganizacji takiego dnia dyrekcja szkoły oraz lider tematyki bezpieczeństwa cyfrowego w szkole zaprosić powinien samorząd uczniowski, przewodniczących klas, a także radę rodziców (szkoły). Bezpośrednim organizatorem może być np. samorząd uczniowski, którego działania adresowane do społeczności szkolnej byłyby lepiej ukierunkowane i skuteczniejsze. Na wydarzenie składać się mogą prelekcje i zajęcia praktyczne (warsztaty) w szkole, a także spotkania uświadamiające, dyskusje, happeningi, pikniki i inne formy popularyzacji tematyki cyberbezpieczeństwa⁹ [raz w roku].
- 5) organizacja przez samorząd uczniowski **konkursu** – rywalizacji między klasami – na temat bezpieczeństwa cyfrowego (np. pozytywnego wykorzystania zasobów Internetu, sposobów radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia) z nagrodami ufundowanymi przez radę rodziców i sponsorów [raz w roku],
- 6) organizacja **zajęć pozalekcyjnych** dla uczniów o tematyce informatycznej (np. programowanie, robotyka, projektowanie graficzne, szkolne radio lub telewizja) z obligatoryjnym uwzględnieniem komponentu edukacji w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego, a także kształtujących miękkie kompetencje medialne i cyfrowe (np. tworzenie własnego wizerunku cyfrowego, współpraca grupowa poprzez sieć, skuteczne szukanie informacji, odróżnianie fałszu od prawdy w sieci, prawo autorskie, bezpieczeństwo w sieci, etc.). Warto zauważyć, że tematyka ta obecna jest w nowej podstawie programowej, w szczególności w ramach zajęć edukacji informatycznej oraz informatyki,
- 7) realizacja **projektów edukacyjnych** uwzględniających nowe technologie informacyjno – komunikacyjne oraz tematykę bezpieczeństwa cyfrowego, finansowanych ze środków unijnych, kuratoriów i fundacji prywatnych.

W codziennej pracy dydaktycznej należy dążyć do włączania tematyki bezpieczeństwa cyfrowego w nauczanie przedmiotów nie informatycznych, a także wzmacniać zainteresowania uczniów tematyką bezpieczeństwa cyfrowego poprzez przygotowywanie ich do startu w konkursach¹⁰.

Spotkania społeczności szkolnych mogą też przybierać formę aktywną np. w postaci gier terenowych/miejskich, festiwali, spektakli szkolnych o tematyce bezpieczeństwa w sieci itp. Współpraca nauczycieli z uczniami w dziedzinie bezpieczeństwa cyfrowego mogłaby zostać znacznie zintensyfikowana, gdyby z ramienia samorządu uczniowskiego, w ramach realizacji planu udało się powołać grupę „uczniowskich liderów cyberbezpieczeństwa”, ściśle współpracujących z liderem tematyki bezpieczeństwa cyfrowego w szkole i czuwających

⁹ Formuła takich dni bezpieczeństwa cyfrowego w szkole umożliwia realizację bardzo wielu różnorodnych aktywności, dostosowanych do potrzeb lokalnej społeczności. Bardzo wiele inspirujących przykładów takich działań w ostatnich latach zostało opisane w portalu projektu Cyfrowobezpieczni.pl. <https://www.cyfrowobezpieczni.pl/szkoly/szkoly-cyfrowobezpieczne>. Organizację dni bezpieczeństwa cyfrowego powiązać można z uczestnictwem w europejskiej akcji Dzień Bezpiecznego Internetu (Safer Internet Day), realizowanej co roku w lutym (<https://www.saferinternet.pl/dbi/0-dbi.html>)

¹⁰ Takich jak np. Olimpiada Cyfrowa <https://olimpiadacyfrowa.pl>, Olimpiada wiedzy o mediach <http://owm.edu.pl/> i Olimpiada informatyczna <http://www.oi.edu.pl/>

nad bezpieczeństwem cyfrowym szkoły ze strony uczniów. Zdaniem praktyków, w takim modelu współpracy planowane działania przyniosą lepszy skutek i zapewnia wyższy poziom bezpieczeństwa cyfrowego w szkole.

Tematyka bezpieczeństwa cyfrowego szkoły pojawić się powinna **w serwisie internetowym szkoły (oraz na profilach szkoły w portalach społecznościowych)** jako **oddzielne zagadnienie**. Szczególne znaczenie ma publikacja w nich numerów telefonów, pod którymi można zgłosić przypadki naruszenia bezpieczeństwa cyfrowego w sposób anonimowy lub jako spersonalizowane zgłoszenie. Uczniowie w szkole powinni ponadto wiedzieć, kto pełni rolę szkolnego lidera bezpieczeństwa cyfrowego – do kogo należy zgłaszać indywidualne przypadki niedozwolonych zachowań lub działań. Proponujemy, aby uzupełnieniem informacji na ten temat w Internecie była aktualizowana tablica informacyjna na korytarzu szkolnym, informująca o aktualnościach i o różnych zagadnieniach bezpieczeństwa cyfrowego, czy odsyłające do materiałów informacyjnych i edukacyjnych w sieci.

**Rekomendacja
profilaktyczna**

**Przygotowanie grona pedagogicznego do prowadzenia zajęć
w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego**

Badania wskazują na relatywnie **niski poziom wiedzy nauczycieli wszystkich typów szkół na temat różnorodnych aspektów bezpieczeństwa cyfrowego**. Wykazano w nich także, iż tylko część nauczycieli aktualizuje swoje kompetencje cyfrowe, a w szkołach osoby o średnich i wysokich umiejętnościach wykorzystania TIK w nauczaniu **stanowią zdecydowaną mniejszość**.

Duże znaczenie ma realizacja postulatu objęcia szkoleniami nauczycieli wszystkich przedmiotów oraz pedagogów i psychologów. Proponujemy, aby tematyce bezpieczeństwa cyfrowego uczniów w szkole poświęcone było **co najmniej jedno posiedzenie rady pedagogicznej** w roku szkolnym, zaś tematyka ta była obowiązkowo każdorazowo włączana w program najbliższego posiedzenia rady w przypadku wystąpienia przypadków naruszenia cyberbezpieczeństwa w środowisku szkolnym.

Szkolenia z wybranych zagadnień bezpieczeństwa cyfrowego należy organizować obligatoryjnie, wykorzystując środki będące w dyspozycji dyrekcji szkoły na podniesienie kwalifikacji nauczycieli lub środki projektów zewnętrznych (np. unijnych, kuratoria, MEN) – **w związku z zakupem nowych urządzeń cyfrowych lub instalacją/zmianami w szkolnej sieci komputerowej/ internetowej**.

Nauczyciele i dyrektorzy szkół mogą także poszerzać swoją wiedzę zapoznając się z bezpłatnymi publikacjami na temat cyberbezpieczeństwa, zamieszczonymi na stronie Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej, będącej operatorem projektu Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej¹¹. Publikacje te obejmują zarówno raporty przedstawiające stan bezpieczeństwa polskiej części Internetu, raporty z działalności zespołu Dyżurnet.pl jak i poradniki dobrych praktyk.

**Rekomendacja
profilaktyczna**

**Uświadamianie rodzicom i opiekunom prawnym uczniów znaczenia
działań wychowawczych z zakresu bezpieczeństwa cyfrowego**

Szkoła może być miejscem edukacji uczniów w zakresie cyberbezpieczeństwa, nie zastąpi jednak rodziców w ich funkcjach wychowawczych. Ponieważ w domu rodzinnym uczniowie niemal przez cały czas pozostają *online*, szczególne znaczenie mają **świadome działania kontrolne, wychowawcze i edukacyjne prowadzone przez rodziców** w omawianym zakresie. Pozostawiona sama z tym zadaniem szkoła może tylko częściowo zaspokoić potrzeby wychowawcze i edukacyjne uczniów na tym polu.

Jak pokazują badania, na przeszkodzie w realizacji tego ważnego zadania rodziców staje w Polsce duży deficyt ich kompetencji w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego oraz – zapewne z nim skojarzony – dominujący wśród rodziców i opiekunów prawnych brak zainteresowania celami i sposobami korzystania przez dzieci z usług i treści Internetu.

Współpraca szkoły z rodzicami powinna zatem w pierwszej kolejności polegać **na uświadomieniu im znaczenia ich roli** w zakresie przygotowania dzieci do bezpiecznego korzystania z Internetu. Takim działaniom towarzyszyć może wsparcie edukacyjne, np. w formie wskazywania na źródła wiedzy, popularne multimedia edukacyjne, etc. Wartościowym projektem realizowanym przez NASK i skierowanym do ogółu społeczeństwa jest kampania STÓJ.POMYŚL.POŁĄCZ¹² (polska wersja międzynarodowej kampanii STOP.THINK.CONNECT), mająca na celu zwiększanie poziomu świadomości społecznej i promowanie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Na stronie internetowej kampanii znajduje się gotowa baza dobrych praktyk, z których mogą skorzystać zarówno rodzice, jak i uczniowie.

Współpracę ze środowiskiem rodziców prowadzić należy tak poprzez inicjatywy dyirekcji szkoły i szkolnego lidera bezpieczeństwa cyfrowego podejmowane wspólnie z radami rodziców lub radami szkoły, jak i w ramach dostępnych kanałów komunikacji z rodzicami („wywiadówki”, e – dziennik).

We wszystkich tych działaniach na pierwszym miejscu stawiać należy uświadamianie rodzicom znaczenia cyfrowego świata w życiu dzieci i młodzieży, w tym skali i dotkliwości zagrożeń cyberbezpieczeństwa, przed jakimi stają ich dzieci oraz najważniejszej roli, jaką rodzice muszą odegrać w procesie kształtowania odpowiedzialnych postaw dzieci wobec świata cyfrowego.

Na przykłady działań w szkole uświadamiających i edukacyjnych adresowanych do rodziców składać się winny:

- 1) organizacja **szkolnego dnia bezpieczeństwa cyfrowego**, a w jego ramach m.in. krótkiego szkolenia dla rodziców z wykorzystaniem materiałów multimedialnych i przygotowanej dla tego celu ulotki informacyjnej z podaniem źródeł przystępnie udostępnionej wiedzy [raz w roku]¹³,
- 2) **włączenie w tematykę spotkania – „wywiadówki” z rodzicami każdej z klas w szkole tematyki bezpieczeństwa cyfrowego** – co najmniej na jednej „wywiadówce” w roku. W przypadku wystąpienia zagrożenia cyberbezpieczeństwa w klasie należy o tym powiadomić rodziców bezzwłocznie i zorganizować spotkanie specjalnie poświęcone temu incydentowi,
- 3) w szkołach posiadających system e – dziennika **rozesłanie za pomocą tej platformy informacji na temat potencjalnych zagrożeń wraz z linkami do materiałów edukacyjnych i multimediów oraz apelem do rodziców** o zapoznanie się z daną tematyką i rozmowę z dziećmi [2 razy w roku],

¹² <https://stojpomyslpolacz.pl/>

¹³ Organizując takie wydarzenie w szkole można skorzystać z materiałów informacyjnych m.in.: projektu Cyfrowobezpieczni.pl – Bezpieczna Szkoła Cyfrowa (www.cyfrowobezpieczni.pl), programu Safer Internet: <https://www.saferinternet.pl/pl/3045-10-rad-dla-rodzicow-dotyczacych-bezpiecznego-korzystania-z-internetu-przez-dzieci> oraz materiałów przygotowanych przez Fundację Orange: <http://fundacja.orange.pl/strefa-wiedzy/materialy-edukacyjne-dla-rodzicow/>, a także NASK <http://akademia.nask.pl/baza-wiedzy.html>

- 4) przedstawienie **prezentacji dotyczącej zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego dzieci i młodzieży**, jakie mogą dotknąć dzieci w czasie wakacji, w trakcie zakończenia roku szkolnego ze zwróceniem uwagi obecnych dzieci i rodziców na konieczność rozmowy na ten temat w trakcie wakacji.

Rekomendacja profilaktyczna	Opracowanie i wdrożenie w praktyce szkolnej tzw. polityki bezpieczeństwa cyfrowego, ukierunkowanej na eliminację zagrożeń sieci komputerowych, systemów operacyjnych i innego oprogramowania wykorzystywanego w szkole
------------------------------------	---

Dlatego zarówno sprzęt cyfrowy (komputery stacjonarne, laptopy, tablety, tablice multimedialne i inne urządzenia) oraz szkolna sieć komputerowa (okablowanie, urządzenia sieciowe, jak i zainstalowane systemy informacyjne oraz inne oprogramowanie) **należy chronić zgodnie z wytycznymi zawartymi w III rozdziale dokumentu *Bezpieczna szkoła cyfrowa. Zalecenia i rekomendacje dla samorządów – realizatorów projektów w ramach unijnej perspektywy budżetowej 2014 - 2020*¹⁴.**

Inwestując w infrastrukturę cyfrową szkoły należy dążyć do **zakupów urządzeń dostosowanych do potrzeb i warunków wykorzystywania przez uczniów** (trwałość, odporność na mobilne korzystanie) **i profesjonalnych rozwiązań sieci** (router, firewall). Bezpieczeństwo cyfrowe jest silnie skorelowane z jakością infrastruktury. Sprzyja mu także korzystanie z zewnętrznych **platform edukacyjnych**¹⁵ oraz rozwiązań **chmury edukacyjnej**.

Obok zwalczania zagrożeń złośliwym oprogramowaniem (m.in. wirusy, robaki, oprogramowanie szpiegujące, trojany), na poziomie technicznym instalowane być winny i aktualizowane **systemy blokowania ruchu pod kątem filtrowania treści nieodpowiednich, niepożądanych i nielegalnych dla dzieci i młodzieży**. Należy zwrócić uwagę, że zapewnienie bezpieczeństwa sieci oraz filtrowania treści należy do obowiązków nauczyciela zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty oraz art.27 ustawy Prawo oświatowe.

Zawsze wszakże należy pamiętać, iż celem cyfryzacji szkoły jest zapewnienie uczniom otwartego, ograniczonego tylko względami bezpieczeństwa dostępu do Internetu, który w perspektywie najbliższych lat umożliwi korzystanie na co dzień w trakcie uczenia się z modelu BYOD. Wymagać to będzie jednak zabezpieczeń na wyższym niż podstawowym poziomie.

Za techniczne cyberbezpieczeństwo szkoły muszą odpowiadać specjaliści. W przypadku dużych szkół niezbędne jest zatrudnienie osoby profesjonalnie odpowiedzialnej za szkolną infrastrukturę, przy czym nie powinna ona łączyć swoich obowiązków z rolą nauczyciela informatyki. Jej obowiązki obejmować muszą głównie zapewnienie niezawodności i bezpieczeństwa sprzętu oraz sieci, tak aby nauczyciele i uczniowie mogli korzystać z nich nie tracąc czasu na korekty, naprawy i instalacje. Środki na wynagrodzenie takiego specjalisty powinny zostać zapewnione przez organ prowadzący. W przypadku szkół mniejszych organ prowadzący powinien zapewnić opisane wsparcie na poziomie wszystkich szkół w gminie.

¹⁴ <https://www.cyfrowobezpieczni.pl/aktualnosci/73-bezpieczna-szkola-cyfrowa-rekomendacje-dla-samorzadow>

¹⁵ Takich jak np. Akademia Khana <https://pl.khanaacademy.org/>

Rozdział III

REKOMENDACJE NA PODSUMOWANIE

[1] Przedstawione w poprzednich rozdziałach dokumencie wytyczne i rekomendacje odnośnie zapewnienia bezpieczeństwa w szkole są propozycją działań, jakie dyrektorzy szkół winni podjąć w swoich środowiskach szkolonych wspólnie z nauczycielami i rodzicami dzieci. Wskazania te należy traktować jako **obowiązek** wynikający z nowej ustawy prawo oświatowe z 14 grudnia 2016 r.

[2] Zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego uczniów – dzieci i młodzieży – jest w obecnym czasie równie istotne, jak zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego. Często zagrożenie bezpieczeństwa ucznia ma mieszany charakter - np. rozpoczyna się od nękania podczas przerw w lekcjach, rozwijając się następnie w Internecie. **Wagę tych problemów powinni sobie uświadamiać zarówno nauczyciele i dyrektorzy szkół, organy prowadzące oraz rodzice.** Tylko stała – nie incydentalna – współpraca wszystkich tych podmiotów może zminimalizować zagrożenia poruszania się dzieci w cyfrowym świecie.

[3] Bezpieczeństwo cyfrowe powinno być jednym z elementów programu wychowawczo – profilaktycznego szkoły, za którego realizację odpowiada **całe grono pedagogiczne**. Należy pamiętać, że nawet wtedy, gdy w szkole wytypowano osobę odpowiedzialną za bezpieczeństwo cyfrowe (Koordynatora, tzw. Szkolnego Mentora), nie zwalnia to z odpowiedzialności za jego zapewnienie pozostałych pracowników placówki.

[4] Kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa w szkole są **działania profilaktyczne**, obejmujące całą społeczność szkolną – uczniów, ich rodziców/opiekunów oraz nauczycieli. Działania te powinny być podejmowane cyklicznie – nie incydentalnie, przez cały rok szkolny.

[5] W działaniach podejmowanych przez szkołę na rzecz bezpieczeństwa uczniów **ważną rolę winni odgrywać oni sami**. Dlatego do codziennej pracy warto zaangażować uczniów i samorządy uczniowskie np. poprzez powierzenie organizacji wydarzeń samorządowi uczniowskiemu i wyłonienie przezeń np. „uczniowskich liderów bezpieczeństwa cyfrowego szkoły”.

[6] Uczeń ma kontakt z cyfrowym światem niemal przez cały czas swojej aktywności poza szkołą: w domu, środowisku rówieśniczym, w podróży czy w miejscach publicznych. Zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego jest zatem **wyzwaniem dla jego rodziców** na równi ze szkołą. Szkoła powinna bardzo **aktywnie inspirować rodziców do podejmowania działań kontrolnych i wychowawczych, a także zapewnić im minimalny choćby poziom wsparcia szkoleniowego na tym polu.**

[7] W działaniach na rzecz bezpieczeństwa szkoły warto **korzystać z dobrych praktyk wypracowanych przez inne placówki** – np. zwrócić się do szkół z regionu o prezentację ich działań lub skorzystać z materiałów wypracowanych przez organizacje pozarządowe, instytucje publiczne oraz podmioty biznesowe.

[8] Bezpieczna szkoła to szkoła **kompetentnych nauczycieli**. Dlatego kadra pedagogiczna winna stale aktualizować i pogłębiać wiedzę na temat bezpieczeństwa w środowisku szkolnym, szczególnie w zakresie kompetencji cyfrowych. Służyć temu ma realizacja rekomendacji ukończenia przez wszystkich nauczycieli kursu online.

Rozdział IV

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH W SZKOLE

Zagrożenia zewnętrzne

Do najczęściej występujących zewnętrznych zagrożeń fizycznych należą: podejrzenie podłożenia ładunku wybuchowego, podejrzenie otrzymania podejrzanej przesyłki, włamanie do szkoły połączone z kradzieżą, agresywne zachowanie ucznia, wtargnięcie osoby posiadającej broń, wtargnięcie terrorysty do szkoły, zagrożenie wybuchem pożaru lub wybuch pożaru, zagrożenie wybuchem gazu lub wybuch gazu, zagrożenie niebezpiecznymi środkami chemicznymi lub biologicznymi, zagrożenie katastrofą budowlaną i zagrożenie siłą żywiołową.

W niemal każdym z powyższych przypadków dochodzi do ogłoszenia **alarmu i ewakuacji** uczniów oraz personelu szkoły. Sposób ich przeprowadzenia powinien być znany wszystkim, a ćwiczenia w przeprowadzaniu ewakuacji powinny odbywać się raz w roku szkolnym.

Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole/placówce oświatowej

Alarm lokalny w szkole jest jednym z kilku rodzajów alarmów, które mogą być ogłaszane w konsekwencji wystąpienia zagrożeń ekologicznych lub innych spowodowanych działalnością człowieka. Ma on na celu **zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia młodzieży** przebywającej na terenie szkoły. Najczęstszymi przyczynami, dla których może zajść konieczność ogłoszenia alarmu w szkole, są zagrożenia związane z powstaniem pożaru, a także możliwość rozprzestrzenienia na terenie szkoły niebezpiecznych substancji chemicznych lub ładunków wybuchowych.

Najważniejszym działaniem, jakie należy podjąć w przypadku stwierdzenia zagrożenia, jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych. W tym celu korzystamy z sygnału alarmu lokalnego, którym w szkole są trzy sygnały dzwonka, trwające około 10 sekund każdy, następujące bezpośrednio po sobie.

Alarm lokalny w szkole jest sygnałem, który powinien być znany wszystkim uczniom i pracownikom szkoły. Tylko w przypadku, gdy nastąpiło bezpośrednie zagrożenie życia, nauczyciel sam podejmuje decyzję o ewakuacji, nie czekając na ogłoszenie alarmu.

O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzje o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu. W sytuacji braku prądu, sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm.

Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.

W dużej liczbie przypadków wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa fizycznego niezbędne jest wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną. Procedura wezwania powinna odbywać się zgodnie z poniższym schematem:

- 1) wybranie numeru odpowiedniej służby. Po ogłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:
 - rodzaj stwierdzonego zagrożenia
 - nazwę i adres szkoły
 - imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję
 - telefon kontaktowy
 - zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie
- 2) potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia i zapisanie danych przyjmującego zgłoszenie.

O zagrożeniu należy bezzwłocznie poinformować odpowiednie służby:

- Policja 997
- Straż Pożarna 998
- Pogotowie Ratunkowe 999
- Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej 112
- Pogotowie Energetyczne 991
- Pogotowie Gazowe 992
- Pogotowie Ciepłownicze 993
- Pogotowie Wodno – Kanalizacyjne 994
- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
- Infolinia Policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226

Wszystkie działania od tej chwili mają prowadzić do jak najszybszej ewakuacji wszystkich osób znajdujących się na terenie szkoły. Musimy wiedzieć, że od tej chwili bezwzględnie podporządkowujemy się poleceniom osób funkcyjnych. W przypadku uczniów taką osobą jest nauczyciel, z którym w tym momencie mamy zajęcia. Akcją nie może kierować wiele osób, bo prowadzi to tylko do dezorientacji i możliwości wybuchu paniki.

Po rozpoznaniu zagrożenia i dokonaniu oceny sytuacji nauczyciel decyduje o możliwej i najkrótszej drodze ewakuacji z budynku. Uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego. Należy się poruszać po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych. Jeżeli alarm zostanie ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie powinni skupić się wokół najbliższego stojącego nauczyciela. Nauczyciele i uczniowie, którzy mają lekcje na wyższych kondygnacjach, schodzą po stwierdzeniu, że uczniowie niższych kondygnacji opuścili już budynek i drogi ewakuacyjne są już wolne. Po opuszczeniu budynku uczniowie wraz z nauczycielem udają się na miejsce zbiórki. Jeżeli alarm jest ogłoszony w czasie przerwy to natychmiast udajemy się (jeżeli tylko nie zagraża to naszemu bezpieczeństwu) pod salę, gdzie mamy mieć zajęcia i stamtąd pod opieką nauczyciela postępujemy jak wyżej.

Zbiórka na placu alarmowym służy sprawdzeniu obecności uczniów klas i ustalenia osób nieobecnych. Jest to bardzo istotne dla prowadzenia akcji ratunkowej przez wezwane służby ratownicze.

Najważniejsze zasady, które powinien pamiętać i przestrzegać każdy uczeń z chwilą ogłoszenia alarmu w szkole:

- 1) słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela
- 2) bądź opanowany, nie ulegaj panice
- 3) po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki wraz z klasą drogą wskazywaną przez nauczyciela
- 4) pomagaj osobom słabszym
- 5) bezwzględnie podporządkowuj się osobom funkcyjnym
- 6) nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

W przypadku osób niepełnosprawnych bezpieczna ewakuacja powinna uwzględniać rodzaj oraz stopień niepełnosprawności, wiek wychowanków i ewentualne wykorzystanie na potrzeby ewakuacji pomocy ze strony innych osób (pracowników, uczniów).

Aby ułatwić ewakuację osób z niepełnosprawnościami możemy wykorzystać informacje zawarte w procedurach ewakuacji lub instrukcji bezpieczeństwa budynku:

- 1) należy sporządzić listę uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności,
- 2) należy rozplanować zajęcia klas, w których uczą się osoby niepełnosprawne w taki sposób, by osoby te nie musiały przemieszczać się poza najniższą kondygnację naziemną budynku (przeważnie parter), należy przystosować drogi ewakuacyjne do poruszania się osób z różną niepełnosprawnością,
- 3) należy wyznaczyć opiekuna osoby niepełnosprawnej na czas ewakuacji.

Osoby niepełnosprawne ruchowo często są w stanie samodzielnie pokonać drogę do bezpiecznego miejsca. Może to jednak opóźniać czas ewakuacji całej placówki. Jest to szczególnie istotne w pierwszej fazie opuszczania budynku. Warto uwzględnić konieczność przepuszczenia przed osobę niepełnosprawną strumienia ewakuowanych.

Bezpieczne, docelowe miejsce ewakuacji nie zawsze będzie znajdować się poza budynkiem szkolnym. W przypadku osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, miejsce takie powinno mieć odpowiednie wymiary (co najmniej 900 x 1400 mm). Jego położenie w pobliżu pionowej drogi ewakuacyjnej (schodów) wpłynie na podniesienie bezpieczeństwa osoby niepełnosprawnej.

Samodzielne pokonywanie dróg ewakuacyjnych przez osoby niewidome i niedowidzące może się wiązać z ogromnym stresem. Pomóc mogą wprowadzone w placówce rozwiązania łagodzące ten efekt: poziome znaki fluorescencyjne na podłogach i ścianach, podświetlone poręcze schodów, progi i przeszkody w kolorach kontrastujących z barwą ścian i otoczenia oraz oświetlenie ewakuacyjne. Sprawdzonym rozwiązaniem jest organizowanie tzw. grup pomocy koleżeńskiej oraz przydzielanie opiekunów uczniom niewidomym lub niedowidzącym. W pozostałych przypadkach niepełnosprawności aspekt przystosowania dróg ewakuacyjnych należy rozpatrywać indywidualnie.

Przykłady technik ewakuacji osób z niepełnosprawnościami:

- 1) wykorzystanie krzeselka lub wózka inwalidzkiego – ratownicy sadzają na nim osobę wymagającą pomocy, a następnie chwytają za nóżki oraz oparcie
- 2) chwyt strażacki – ratownik przekłada swoją rękę między nogami osoby ratowanej, zaciskając ją na nadgarstku zwisającej ręki ratowanego, kładzie go sobie na barkach.
- 3) chwyt kończynowy – jeden ratownik staje za głową ratowanego i chwytą go pod pachy, drugi ratownik jest odwrócony do ratowanego plecami i chwytą go pod kolana
- 4) chwyt na barana – ratowany znajduje się na plecach ratownika, który podtrzymuje go obydwiema rękami za uda
- 5) chwyt kołyskowy – klasyczny sposób przenoszenia małych dzieci
- 6) wykorzystanie koca lub innego podobnego rozmiarami materiału – koc owija się wokół rąk głowy

- 7) ratowanie w ten sposób, by możliwe było ciągnięcie osoby po płaskiej równej powierzchni (szczególnie przydatne przy ewakuacji osób o dużej masie ciała, nieprzytomnych oraz w zadymieniu gdzie nie ma możliwości przyjęcia postawy wyprostowanej).

Wtargnięcie napastnika (terrorysty)¹⁶ do szkoły

Poniższe rekomendacje odnoszą się do niezbędnej reakcji nauczyciela i dotyczą sytuacji wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. aktywny strzelec.

- ***Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się)*** – szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób
- ***Wycisz i uspokój uczniów*** – wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę
- ***Zaopiekuj się uczniami z SPE¹⁷ i uczniami, którzy potrzebują pomocy*** – należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji
- ***Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony*** – niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia
- ***Poinformuj policję wysyłając informację tekstową – SMS o zaistniałej sytuacji*** – w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji
- ***Zastłoń okno, zgaś światło*** – należy zaciemnić salę, aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego
- ***Nie przemieszczaj się*** – przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników
- ***Stań poniżej linii okien, zejdź ze światła drzwi*** – przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników
- ***Zejdź z linii strzału, połóż się na podłodze*** – z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz
- ***Jeżeli padną strzały, nie krzycz*** – napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma
- ***Nie otwieraj nikomu drzwi*** – interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi

¹⁶ Terrorysta – osoba posługująca się bronią, która eliminuje lub próbuje wyeliminować osoby znajdujące się na określonym obszarze, w obiekcie lub budynku.

¹⁷ SPE – specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

- **W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnia szansa na uratowanie życia** – w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

- **Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika** – wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników
- **Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon** – wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej
- **Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia** – w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu
- **Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego** – w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji
- **Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika** – odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji
- **Nie zwracaj na siebie uwagi** – niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu
- **Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny** – brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców
- **Nie oszukuj terrorysty** – oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane
- **Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu** – zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców
- **Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami** – wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty
- **Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów** – każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana
- **Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty** – nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

- **Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów** – możesz zostać uznany za terrorystę – policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar
- **Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi** – próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji

- **Położ się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy** – taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników
- **Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom** – postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników
- **Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących** – tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego
- **Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami** - wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową
- **Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy** – policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców
- **Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona** – w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtopić w tłum i uciec z miejsca ataku
- **Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddaś się we wskazanym kierunku** – w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne
- **Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru** – najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych

Podłożenie ładunku wybuchowego

Specyfika zamachu bombowego polega na tym, że nie rozróżnia on „swoich” czy „obcych”, inaczej niż w przypadku porwania lub użycia broni palnej, które dotyczą konkretnych osób. Przez materiał wybuchowy rozumiemy związek chemiczny lub mieszaninę kilku związków chemicznych, która jest zdolna w odpowiednich warunkach do gwałtownej reakcji chemicznej i której towarzyszy wydzielanie wielkiej liczby produktów gazowych w postaci wybuchu (detonacji lub deflagracji). Określenie ładunek materiału wybuchowego oznacza określoną ilość materiału wybuchowego przygotowanego do wysadzenia.

Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

- 1) **Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego zapamiętaj jak największą ilość szczegółów** – uzyskane informacje/szczegóły mogą być istotne dla policji dla identyfikacji sprawcy alarmu
- 2) **Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje** – w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie możesz mieć problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji
- 3) **Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną w szkole za uruchomienie procedury** – osoba odpowiedzialna może zarządzić ewakuację całości personelu szkoły
- 4) **Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji** – ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ma ona na celu ochronę personelu przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku

- 5) **Nie używaj telefonu komórkowego** – eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy
- 6) **Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia** – stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu w klasie może przyspieszyć akcję policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji
- 7) **Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb** – w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową
- 8) **W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi** – szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości personelu szkoły
- 9) **Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu** – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawną odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych

Przez podejrzany pakunek rozumiemy przesyłkę, która może zawierać ładunek wybuchowy.

Podłożenie podejrzanego pakunku

Podejrzany pakunek to przesyłka z ładunkiem wybuchowym lub nieznaną substancją. W przypadku podejrzenia jej otrzymania:

- 1) **Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku** – należy założyć, że podejrzany pakunek jest ładunkiem wybuchowym, dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona
- 2) **Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku** – w przypadku ładunku wybuchowego może on eksplodować w trakcie próby manipulowania
- 3) **Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala)** – okrycie pakunku w przypadku wycieku nieznannej substancji może ograniczyć rozprzestrzenianie się substancji
- 4) **Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury** – osoba odpowiedzialna może zarządzić ewakuację całości personelu szkoły
- 5) **Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji** – ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ewakuacja ma na celu ochronę personelu przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku
- 6) **Nie używaj telefonu komórkowego** – eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy
- 7) **Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb** – w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową
- 8) **W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi** – szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości personelu szkoły

- 9) **Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu** – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych

Poniższa tabela prezentuje instrukcję postępowania w przypadku podejrzenia podłożenia na terenie szkoły ładunku wybuchowego lub podejrzanego pakunku:

Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury	Dyrektor placówki lub w przypadku jego nieobecności wicedyrektor W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona
Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego	Stwierdzenie podejrzanego pakunku
Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego, zapamiętaj jak największą ilość szczegółów.	Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku.
Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje.	Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuвай podejrzanego pakunku.
Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury.	Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala).
Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.	Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury.
Nie używaj telefonu komórkowego.	Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.
Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty nienależące do jej wyposażenia.	Nie używaj telefonu komórkowego.
Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.	Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.	W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.
Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.	Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.

Sposób ewakuacji	Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę uruchomienia procedury lub sił interwenujących i zgodnie z ich wskazówkami.
-------------------------	--

Telefony alarmowe	Policja 997 lub Telefon alarmowy 112.
Sposób powiadamiania służb	Wybierz jeden z ww. numerów. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podaj następujące informacje: • Nazwę i adres szkoły • Rodzaj stwierdzonego zagrożenia • Imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję • Telefon kontaktowy • Zrealizowane przedsięwzięcia • Potwierdź przyjęcie zgłoszenia i dane przyjmującego zgłoszenie.
Sposób postępowania z uczniami ze SPE	Nauczyciele odpowiedzialni za opiekę nad osobami niepełnosprawnymi dbają o zachowanie się przez dzieci zgodnie z potrzebami danej sytuacji. W przypadku konieczności ewakuacji zapewniają pomoc zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami.
Zarządzanie na wypadek sytuacji kryzysowej	Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
Obowiązki pracowników	1. Zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury. 2. Brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury. 3. Znać sygnał uruchamiający procedurę. 4. Mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury i koordynację ewakuacji osób niepełnosprawnych. 5. Znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury. 6. Znać miejsce ewakuacji. 7. Szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury. 8. Stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

Przez zagrożenie chemiczne rozumiemy uwolnienie niebezpiecznych dla ludzi i środowiska pierwiastków chemicznych oraz ich związków, mieszanin lub roztworów występujących w środowisku lub powstałych w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie może wynikać także ze stosowania broni biologicznej (broń B, broń bakteriologiczna). W broni B ładunki bojowe są wypełnione mikroorganizmami chorobotwórczymi: bakteriami (wąglik, brucelloza etc.) wirusami (ospy, gorączki krwotocznej, zapalenia mózgu, wirusa HIV), toksynami (rycyna, toksyna otulinowa), grzybami lub pierwotniakami.

SYTUACJA, GDY NASTĄPIŁO SKAŻENIE SZKOŁY (SZKOŁA OTRZYMUJE INFORMACJĘ O MOŻLIWYM SKAŻENIU SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/ BIOLOGICZNĄ – NP. TELEFON O ZAMIARZE ATAKU)

Należy wówczas:

- 1) **zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru**
- 2) **natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby** – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku
- 3) **w budynku – szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację**
- 4) **w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki** – maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry
- 5) **przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń** - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji
- 6) **powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku**
- 7) **do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych**
- 8) **oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi**

SUBSTANCJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJA CHEMICZNA/ BIOLOGICZNA, A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE NATYCHMIAST LUB SZYBKO PO JEGO POJAWIENIU SIĘ

Należy wówczas:

- 1) **nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy**
- 2) **aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem**
- 3) **pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów**
- 4) **opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób**
- 5) **powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole** – dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję
- 6) **zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru** – rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru, z jakiego będzie wiał w czasie przedmiotowego zagrożenia, rejonem ewakuacji powinien być budynek / budynki, a nie otwarta przestrzeń
- 7) **natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby** – policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia
- 8) **jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka**

- 9) **po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb – policja, straż pożarna, wyspecjalizowana jednostka zwalczania skażeń i zakażeń**
- 10) **w obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację**
- 11) **sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji**
- 12) **w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki – maski pyłowe, gazę, wate, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry**
- 13) **przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji**
- 14) **powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku**
- 15) **oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.**

**SYTUACJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ/BIOLOGICZNĄ,
A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE PÓŹNO, NP. GDY POJAWIŁY SIĘ OBJAWY REAKCJI
NA SUBSTANCJĘ LUB/I OGNISKA ZACHOROWAŃ**

Należy wtedy:

- 1) **nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy**
- 2) **powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe – dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję**
- 3) **przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się**
- 4) **pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów**
- 5) **opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzonej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób**
- 6) **ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły**
- 7) **natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia**
- 8) **w szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny**
- 9) **oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.**

Poniższa tabela prezentuje instrukcję postępowania w przypadku skażenia substancją chemiczną lub biologiczną terenu szkoły oraz zagrożenia skażeniem ww. substancjami.

Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona
Szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/ biologiczną (np. telefon o zamiarze ataku) gdy nie nastąpiło skażenie placówki	zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
	natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby
	w budynku – szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
	w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze
	przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń
	powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku
	do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji, nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych
Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi
	nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy
	aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem
	pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów
	opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób
	powiadomić administratora
	zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
	natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby
	jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka
	po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pic, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb
	w obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
	sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości 5m od niej. Listę przekazać policji
	w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki
	przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń
	powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi

Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań	nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy	
	powiadomić kierownictwo szkoły	
	aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem	
	pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów	
	opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób	
	ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły	
	natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby	
	w szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny	
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi	
Sposób prowadzenia ewakuacji	Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę sił interwenujących i zgodnie z ich wskazówkami	
Sposób reakcji na sygnał dźwiękowy	Sygnał dźwiękowy	ewakuacja
	Sygnał dźwiękowy	wejść i pozostać w budynku
Telefony komórkowe	Policja 997 Straż Pożarna 998 Pogotowie Ratunkowe 999 Telefon alarmowy 112	
Sposób powiadamiania służb	Wybierz jeden z ww. numerów Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podaj następujące informacje:	Nazwę i adres szkoły oraz rodzaj stwierdzonego zagrożenia
		Imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję
		Telefon komórkowy
		Zrealizowane przedsięwzięcia
		Potwierdź przyjęcie zgłoszenia i zapisz dane przyjmującego zgłoszenie
Sposób postępowania z uczniami ze SPE	Nauczyciele odpowiedzialni za opiekę nad osobami niepełnosprawnymi dbają o zachowanie się przez dzieci zgodnie z potrzebami danej sytuacji. W przypadku konieczności ewakuacji zapewniają pomoc zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami	
Zarządzanie na wypadek sytuacji kryzysowej	Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona	
Obowiązki pracowników	Zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury	
	Brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury	
	Znać sygnał uruchamiający procedurę	
	Mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury i koordynację ewakuacji osób niepełnosprawnych	
	Znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury	
	Znać miejsce ewakuacji	
	Szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia	

	procedury
	Stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową

Zagrożenia wewnętrzne

Do najważniejszych zagrożeń wewnętrznych w szkole należą: agresywne zachowania ucznia oraz zjawisko tzw. fali, korzystanie przez uczniów z substancji psychoaktywnych, kradzież lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, pedofilia, pornografia, prostytutka, picie alkoholu, wypadek lub czyn karalny dokonany przez ucznia.

Zagrożeniom w szkole zwykle towarzyszą poprzedzające je lub im towarzyszące widoczne symptomy zachowań uczniów, na podstawie których można je rozpoznać. Ofiary negatywnych działań w szkole zwykle skarżą się na bóle głowy czy brzucha lub na brak apetytu. Często pojawia się pośród nich niechęć do chodzenia do szkoły (wagary) lub całkowita absencja. W rodzinie pojawia się agresja wobec rodzeństwa i rodziców, widoczny niepokój, rozdrażnienie lub lękowe reagowanie na różne sytuacje. Uczniowie izolują się i szukają samotności. Odbija się to negatywnie na ich wynikach w nauce. Nauczyciele i rodzice powinni zauważyć te zachowania i rozpocząć wyjaśnianie ich przyczyn. Należy pamiętać, że uczniowie na ogół ukrywają, iż stali się ofiarami czynów zabronionych, wstydzą się, nie chcą martwić nauczycieli/rodziców. Wreszcie przypisują sobie winę za to, co ich spotkało.

Niewłaściwe zachowania uczniów a w konsekwencji zagrożenia dla bezpieczeństwa w szkole z ich strony mają wiele przyczyn:

- uwarunkowania osobowościowe sprawcy – jego kłopoty w nauce, nieumiejętność przystosowania się do środowiska szkolnego, zazdrość w odniesieniu do kolegów z rodzin lepiej sytuowanych, rywalizacja w nauce, zazdrość o oceny,
- środowisko pozaszkolne - otoczenie ucznia, uwarunkowania społeczno – rodzinne, wpływ rodziny, telewizji, Internetu, gier komputerowych,
- środowisko szkolne – konflikty między rówieśnikami, dominacja starszych kolegów, próba zaistnienia w grupie – zdobycia kontroli nad rówieśnikami, chęć imponowania, wyróżnienia się wśród społeczności szkolnej,
- błędne funkcjonowanie szkoły – duża liczba uczniów, hałas, anonimowość uczniów, brak współpracy z rodzicami, Policją, nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego uczniów, czy brak zajęć pozalekcyjnych,
- błędy popełniane przez nauczycieli w procesie kształcenia – niesprawiedliwe ocenianie, niedostateczna kontrola ucznia, tworzenie sytuacji stresowych, wyśmiewanie ucznia.

Źródłem problemów w szkole może być też zestresowany i przemęczony nauczyciel, nie potrafiący poradzić sobie z agresją dzieci, żyjący w poczuciu niedoceniania jego pracy przez rodziców uczniów i kierownictwo szkoły, niepewny swojej przyszłości zawodowej i dotknięty trudnościami materialnymi, reprezentujący przedmiotowy stosunek do ucznia.

Sytuacje zagrożenia rodzą się w codziennych sytuacjach w szkole, kreowanych przez uczniów, a to przejawia się w:

- systematycznym dokuczaniu, wyśmiewaniu, ośmieszaniu, przeżywaniu, robieniu sobie żartów, biciu, popychaniu i kopaniu,
- prezentowaniu dominacji wobec innych, chęci podporządkowania ich, w używaniu gróźb i siły,

- spadku zainteresowania szkołą,
- niechęcią w podejmowaniu aktywności na rzecz społeczności lokalnej,
- niekontrolowanych – nieadekwatnych do wieku i sytuacji – wybuchach gniewu, impulsywności,
- nastawieniu „na nie” i agresji wobec dorosłych,
- nieprawidłowym zachowaniu się w stosunku do nauczyciela/wychowawcy – chęć dominacji nad kimś silniejszym, stojącym wyżej w hierarchii,
- braku poczucia winy i wstydu, a nawet zadowoleniu z własnych negatywnych zachowań,
- prezentacji postaw aspołecznych: kradzieży, wandalizmu, picia alkoholu, testowaniu narkotyków,
- przejawianiu zachowań agresywnych w stosunku do zwierząt,
- fascynacji sytuacjami ukazującymi sceny przemocy, inicjowaniu na tematy związane z używaniem niebezpiecznych narzędzi,
- ekspresji wyrażanej w pracach szkolnych, ukierunkowanej na zjawiska związane z przemocą, pracach plastycznych obrazujących sceny agresji,
- nadmiernym zainteresowaniem funkcjonowania grup przestępczych (próbach nawiązania kontaktu),
- rozmowach na tematy związane z bronią, przenoszeniu na teren szkoły niebezpiecznych narzędzi (m.in. broni, materiałów wybuchowych).

Przyczyną zagrożeń mogą być także zachowania nauczycieli takie, jak:

- drwina i złośliwość wobec uczniów,
- presja psychiczna, ośmieszanie, lekceważenie,
- agresja słowna – dokuczanie, wyśmiewanie,
- naruszenie nietykalności cielesnej,
- groźby w stosunku do ucznia,
- niesprawiedliwe ocenianie, ograniczanie możliwości rozwoju zainteresowań lub umiejętności ucznia,
- kumoterstwo pośród nauczycieli – tzw. solidarność zawodowa – nauczyciele bronią siebie nawzajem i są w stanie zrobić naprawdę wszystko, by zachować dobre imię i nie wprowadzać zbędnego zamętu do placówki,
- brak autorytetu wśród młodzieży.

REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ W SZKOLE:

1. Nie należy bagatelizować żadnego sygnału świadczącego o fakcie istnienia zagrożenia. Należy przeciwdziałać temu zjawisku na możliwie wczesnym etapie jego powstawania.
2. Należy dać możliwość uczniowi poinformowania nauczyciela lub pedagoga o zaistniałej sytuacji związanej z czynnością niebezpieczną, budując atmosferę zaufania.
3. Należy wyciągać konsekwencje w stosunku do osób dopuszczających się czynów zabronionych.
4. W ramach działań profilaktycznych podczas lekcji wychowawczych, przy współpracy z ekspertami, specjalistami, należy informować uczniów o skutkach i konsekwencjach związanych z zagrożeniami w szkole, jak i poza nią.
5. Należy tworzyć przyjazne środowisko pracy i nauki poprzez sprawiedliwe ocenianie, jasne, czytelne, sprawiedliwe normy, przyjazny nadzór nad uczniami, sprawną organizację życia szkolnego.
6. Należy podejmować działania integrujące zespoły klasowe, poznawanie się uczniów, sprzyjające budowie pozytywnych relacji w klasie.
7. Należy budować relacje oparte na autorytecie nauczyciela: nauczyciel powinien jasno określić zasady pracy i wymagania wobec uczniów, prowadzić lekcje w sposób zrozumiały, szanować ucznia i udzielać mu wsparcia, sprawować kontrolę w klasie i interweniować w razie zachowania naruszającego normy.

8. Należy diagnozować sytuacje w szkole w kontekście występowania zagrożeń wewnętrznych w placówce, przeciwdziałaniu i usuwania i monitorować postępy i efekty wprowadzonych działań.
9. Niezbędna jest edukacja profilaktyczna jako forma merytorycznego wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów kierowana do nauczycieli, osób współpracujących z uczniami i rodziców.
10. Należy organizować rozmowy, pogadanki i dyskusje z rodzicami.

Niektóre z czynów stanowiących fizyczne zagrożenie wewnętrzne w szkole mają znamiona czynów zabronionych. Należy pamiętać, że na zasadach określonych w Kodeksie Karnym odpowiada osoba, która popełniła czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Określa to art.10 par.1 Kodeksu Karnego. Także niektóre czyny osoby, która ukończyła 15 lat rozpatrywane są jak przestępstwa – określa je szczegółowo art.10 par.2 KK.

Nie oznacza to jednak, że odpowiedzialności nie mogą podlegać osoby młodsze. Odpowiedzialność przed Sądem Rodzinnym i dla Nieletnich ponoszą osoby, które w chwili popełnienia czynu ukończyły 13 lat, jednak taki czyn nie stanowi przestępstwa, a jedynie jest to czyn karalny, a sprawca podlega stosowaniu środków wychowawczych przewidzianych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Poniżej opisano procedury postępowania w przypadku wystąpienia w szkole przypadków najczęściej występujących fizycznych zagrożeń wewnętrznych:

2.1	Agresywne zachowania ucznia w szkole lub przypadki tzw. fali
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek wystąpienia na terenie szkoły zachowań agresywnych tj. agresji fizycznej i agresji słownej ucznia wobec ucznia lub nauczyciela.
Osoby odpowiedzialne i zarządzanie	Procedura postępowania jest uruchamiana przez osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych w niej krokach decyduje: dyrektor placówki, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektor lub pedagog szkolny. Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
Sposób postępowania	Agresja fizyczna 1. Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami. 2. Należy powiadomić pielęgniarkę szkolną (jeśli taka jest w szkole), pedagoga/psychologa i dyrektora szkoły oraz powiadomić wychowawcę/ów oraz rodziców (opiekunów prawnych) agresora i ofiary. 3. W przypadku zagrożenia życia (stan nieprzytomny) - pielęgniarka, pedagog/psycholog lub dyrektor szkoły wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych).

	- Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły. - Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice (opiekunowie prawni) poszkodowanego. - Pedagog szkolny/psycholog szkolny i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę. - Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w kontaktach z innymi. - W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. - W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora, z widocznymi skutkami pobicia – szkoła kieruje sprawę na Policję, od postępowania której zależą dalsze losy sprawcy przemocy. Wobec agresora stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły.
	Agresja słowna - Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. - Należy powiadomić wychowawcę klasy i/lub dyrektora, pedagoga/psychologa. - Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowę z uczniem mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno. - Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowę ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, ustala wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia. - O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia. - Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w kontaktach z innymi. - W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. - W poważnych przypadkach np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego powiadamiana jest Policja.
Obowiązki pracowników szkoły	Należy: - Zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury. - Brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury. - Mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury.

	4. Znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury. 5. Szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury. 6. Stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.
--	---

Procedura postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych

2.2	Znalezienie w szkole substancji psychoaktywnych
Cel	Zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów przebywających w szkole/placówce w sytuacji zagrożeń wewnętrznych związanych z rozprowadzaniem niebezpiecznych środków odurzających oraz odurzeniem alkoholem, narkotykami lub „dopalaczami”.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor szkoły, pedagog szkolny/psycholog szkolny.
Podstawy uruchomienia procedury	Wystąpienie zagrożenia: (1) rozpowszechnianiem środków odurzających (narkotyków, dopalaczy) lub alkoholu, (2) zdrowia ucznia po użyciu środka odurzającego lub spożycia alkoholu oraz (3) zdrowia ucznia w wyniku wypadku w szkole lub poza nią.
Sposób działania	- W przypadku znalezienia podejrzanej substancji odurzającej na terenie szkoły, należy: - Zachować szczególne środki ostrożności, - Zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ew. jej zniszczeniem, - Powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia Policję, - Ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo znaleziona substancja należy, - Przekazać policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji, - Opracować i prowadzić projekty edukacyjne dot. w/w problematyki. - W przypadku podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających należy: - odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, - powiadomić psychologa/pedagoga szkolnego, - powiadomić dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia Policję, - zażądać od ucznia w obecności innej osoby/pedagoga przyznania się do posiadania substancji, - zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka oraz zawartości kieszeni, - powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia, - poinformować rodziców o obowiązujących procedurach w szkole/placówce, - przeprowadzić z uczniem w obecności rodziców/opiekunów prawnych dziecka rozmowę o złamaniu obowiązującego prawa szkolnego. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami

	profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia, • podjąć wraz z rodzicami/opiekunami prawnymi działania profilaktyczne w zakresie posiadania i rozprowadzania środków odurzających. 3. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia alkoholem: • powiadomić wychowawcę klasy, • odizolować ucznia od uczniów w klasie, • powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego, • przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, • powiadomić dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, • powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia z prośbą o przybycie do szkoły/placówki, • poinformować rodziców/opiekunów prawnych o obowiązującej w szkole procedurze postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia, • przeprowadzić rozmowę z rodzicami wskazując argumenty dla zagrożenia zdrowia, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji, • powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia. 4. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia narkotykami: • przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy, • poinformować pielęgniarkę/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, • w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, • przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, • poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, • wezwać do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia, • przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania, • przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem, • zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w odstąpieniu odurzania się, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji, • opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem, • wdrożyć program wychowawczo – profilaktyczny. Monitorować i ewaluować efekty, • powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia. 5. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia dopalaczami:
--	---

	• przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy, • w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, • poinformować pedagoga/psychologa szkolnego, • przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, • poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, • wezwać karetkę pogotowia ratunkowego, • wezwać do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia, • przekazać rodzicom/opiekunom prawnym informację o obowiązującej procedurze postępowania, • przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem w ich obecności lub indywidualnie w celu wyciszenia emocji, • udzielić pomocy i zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w odstąpieniu od odurzania się, • opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem, • wdrożyć program wychowawczo – profilaktyczny. Monitorować i ewaluować efekty, • powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia. 6. W przypadku odmowy współpracy przez rodziców/opiekunów prawnych: • szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję, • powiadomione instytucje wdrażają obowiązujące procedury postępowania, • szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia, • szkoła udziela informacji i przekazuje dotychczasowe sposoby postępowania z uczniem, • szkoła współpracuje z Ośrodkiem Wychowawczym, w którym umieszczono ucznia, • szkoła monitoruje ucznia do czasu osiągnięcia przez niego pełnoletności.
Obowiązki pracowników szkoły	Należy: • zapoznać się ze skutecznymi działaniami profilaktycznymi, • zapoznać się z rodzajami i wyglądem środków odurzających, • zapoznać się z symptomami wskazującymi na odurzenie narkotykiem, zapoznać się z symptomami nadużycia alkoholu, • zapoznać się z symptomami zachowania dealerów środków odurzających, • prowadzić regularne zajęcia z zakresu zagrożenia zdrowia środkami niebezpiecznymi, • prowadzić systematyczne zajęcia z zakresu stosowania obowiązującego w szkole Prawa,

	• realizować projekty edukacyjne z uczniami o współczesnych zagrożeniach, prowadzić cykliczne szkolenia dla rodziców o zagrożeniach zdrowia dzieci, • prowadzić ciągłą obserwację uczniów w kontekście ich zdrowia i bezpieczeństwa, • poznać nazwy instytucji pomocowych zajmujących się uzależnieniami, • zapoznawać się na bieżąco z przepisami obowiązującego Prawa w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa uczniów, • zapoznawać się z programami rekomendowanymi, które możesz upowszechniać w swojej szkole(www.programyrekomendowane.pl).
--	---

Procedura postępowania na wypadek wystąpienia kradzieży lub wymuszenia pieniędzy

2.3	Kradzież lub wymuszenie pieniędzy lub przedmiotów wartościowych
Cel	Celem procedury jest określenie sposobu postępowania na wypadek stwierdzenia w szkole przypadku kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, dokonanego przez ucznia.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Za uruchomienie i anulowanie procedury oraz kierowanie koniecznymi działaniami odpowiadają kolejno: dyrektor placówki, w przypadku jego nieobecności wicedyrektor, a w przypadku jego nieobecności pedagog/psycholog szkolny.
Sposób działania	1. Kradzież lub wymuszenie przedmiotu znacznej wartości: • Działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska winny zostać podjęte bezzwłocznie; • Osoba, która wykryła kradzież, winna bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły; • Należy przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga szkolnego lub dyrektora szkoły; • Należy zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich Policji; • Należy zażądać, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży oraz przekazał inne przedmioty budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą – w obecności innej osoby, np. wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego, psychologa, dyrektora lub innego pracownika szkoły (należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczek ucznia. Może to zrobić tylko Policja); • We współpracy z pedagogiem szkolnym należy ustalić okoliczności

	czynu i ewentualnych świadków zdarzenia; • Dyrektor szkoły winien wezwać rodziców/ opiekunów prawnych sprawcy i przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności. Należy sporządzić notatkę z tej rozmowy podpisaną przez rodziców/ opiekunów prawnych; • Należy powiadomić Policję; • Sprawca winien dokonać zadośćuczynienia poszkodowanemu w kradzieży. 2. Otrzymanie przez ucznia prawomocnego wyroku ukończenia postępowania karnego: • Po otrzymaniu zawiadomienia z Sądu o prawomocnym ukończeniu postępowania karnego wobec ucznia dyrektor szkoły niezwłocznie na posiedzeniu Rady Pedagogicznej winien przedstawić treść zawiadomienia; • Rada pedagogiczna może podjąć decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów; • Następnie dyrektor szkoły powiadamia o decyzji Rady Pedagogicznej rodziców/ opiekunów prawnych; • Dyrektor na podstawie przepisów kodeksów postępowania administracyjnego oraz po uzyskaniu opinii samorządu uczniowskiego wydaje decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów szkoły.
--	---

Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków pedofilii w szkole

2.4	Wystąpienie przypadku pedofilii w szkole
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego wynikającego z możliwości pojawienia się osób, które psychicznie i fizycznie będą molestowały dzieci i nakłaniały do czynności seksualnych.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
	Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie tego zjawiska: ▪ w pierwszym kroku po stwierdzeniu zagrożenia należy powiadomić dyrektora oraz pedagoga/ psychologa szkolnego, ▪ w przypadku potwierdzenia informacji o pojawieniu się osób obcych, zaczepiających uczniów, należy bezzwłocznie powiadomić najbliższą placówkę Policji, ▪ następnie dyrektor szkoły winien przekazać pracownikom szkoły informację o stwierdzonym zagrożeniu, ▪ wychowawcy klas oraz pedagodzy/psycholodzy szkolni winni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania

Sposób działania	potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie, ▪ w przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłocznie powinni zostać powiadomieni rodzice /opiekunowie prawni ucznia oraz policja w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy molestowania, ▪ wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza indywidualną rozmowę z uczniem (w obecności rodziców ustala przyczyny i okoliczności zdarzenia), ▪ dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, ▪ wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/ prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia, ▪ dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/ prawnymi opiekunami ustali działania z udziałem psychologa dziecięcego lub pedagoga w celu zapewnienia opieki nad uczennicą/ucznem. Podstawy prawne uruchomienia procedury: Kodeks Karny: art. 197 § 3; art. 200; art. 200a; art.200b.
-------------------------	---

Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia

2.5	Przypadek rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z rozpowszechnianiem materiałów o charakterze pornograficznym.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Sposób działania	1. W przypadku powzięcia przez nauczyciela/ rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, w szkole należy bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu. 2. W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia. 3. Dyrektor szkoły winien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom szkoły. 4. Wychowawca klasy i pedagog/psycholog szkolny winien podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz

	wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań. 5. Dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne. 6. Wychowawca klasy lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.
--	--

Procedura postępowania na wypadek wystąpienia przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów

2.6	Przypadek prostytucji w szkole lub wśród uczniów
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z prostytucją w szkole lub wśród uczniów.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Sposób działania	W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji, nauczyciel/pracownik przyjmujący zawiadomienie powinien powiadomić o zaistniałym wydarzeniu dyrektora szkoły. W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 lat, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powiadamia wychowawcę klasy, który powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia. W przypadku stwierdzenia przez pracownika/nauczyciela, że uczeń/uczennica świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się, powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia. Wychowawca winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej można zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym. Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły winien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub Policję (specjalistę

	ds. nieletnich). W sytuacji, gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem i itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły winien powiadomić sąd rodzinny lub Policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji. Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 Kodeksu Karnego, dyrektor szkoły jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Dyrektor szkoły winien powiadomić Policję o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia. Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala konieczność podjęcia działań z udziałem psychologa dziecięcego w celu zapewnienia opieki nad uczniem/uczennicą, którzy świadomie lub nie dopuszczali się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się. Podstawa prawna: Kodeks Karny: art.18 § 3, art.203, art.204.
--	---

2.7	Przypadek niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z zachowaniami uczniów o charakterze seksualnym.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
	Nauczyciel lub inny pracownik szkoły powinien powiadomić wychowawcę klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole, a jeżeli jest ich świadkiem, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą.

Sposób działania	W przypadku, gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów, którzy brali czynny udział w tego typu zachowaniach. Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia. Jeżeli przeprowadzenie rozmowy z uczniem nie jest wystarczające dla zmiany jego zachowań, wychowawca, pedagog lub psycholog szkolny przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim. Wychowawca może wezwać rodziców/prawnych opiekunów ucznia do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem. W sytuacji, kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole oraz gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przynoszą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji (np. uprawianie nierzędu), dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję – Wydział ds. Nieletnich. Pedagog/ psycholog szkolny całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę. Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 Kodeksu Karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.
--------------------------------	---

Procedura postępowania w sytuacji wypadku ucznia w szkole

2.8	Sytuacja wypadku ucznia w szkole
Cel	Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły gwarantujących poszkodowanemu w wypadku w szkole uczniowi należyłą opiekę i niezbędną pomoc.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Sposób działania	Wypadek ucznia jest to nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli). 1.Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej poszkodowanemu Pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły. Jej nieudzielenie, szczególnie w odniesieniu do osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo ucznia, skutkuje sankcją karną. W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel przerywa lekcję, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji. 2.Obowiązek powiadamiania i zabezpieczenia miejsca zdarzenia O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego. Zawiadomień dokonuje dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia rodziców/opiekunów prawnych ucznia o wypadku. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, powiadamiający o zdarzeniu ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub potrzebę wcześniejszego przyścia rodzica/opiekuna prawnego i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia. Informację o powyższych ustaleniach

	powiadamiający zamieszcza również w dzienniku zajęć. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) dyrektor lub upoważniona osoba wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza potrzeby pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić uczniowi opiekę w drodze do szpitala. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy. Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie. Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły. 3.Zespół powypadkowy Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za służby bezpieczeństwo i higienę pracy. Jeżeli w składzie zespołu nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, w skład zespołu wchodzi dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców. Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie zespołu – przewodniczącego zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor. 4.Postępowanie powypadkowe Zespół powypadkowy: • przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową • rozmawia z uczniem (w obecności rodzica/opiekuna prawnego lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół przesłuchania • rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły przesłuchania; jeżeli świadkami są uczniowie – przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia – świadka i jego rodziców/opiekunów prawnych • sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku • uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek
--	---

- uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku
- sporządza protokół powypadkowy nie później niż w ciągu 21 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku – protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły.

Przekroczenie 21 dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu.

Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym. Protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia przez rodziców/opiekunów prawnych ucznia poszkodowanego postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia oraz dla organu prowadzącego lub kuratora oświaty (na żądanie).

Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego i rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów). Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego.

5.Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego

W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu). Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu: ustnie i wtedy przewodniczący wpisuje je do protokołu lub na piśmie. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebrany materiał dowodowy. Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.

6.Dokumentacja

Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków. Dyrektor wskazuje prawidłowe zachowania i odstępstwa od niniejszej procedury, informuje o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania

	analogicznym wypadkom.
--	------------------------

Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego

2.9	Popełnienie przez ucznia czynu karalnego
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego oraz udzielenie pomocy uczniowi – sprawcy czynu karalnego.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Podstawy uruchomienia procedury	Przypadek dotyczy czynów zabronionych przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich rozumianych jako przestępstwo, przestępstwo skarbowe albo wykroczenie określone w artykułach: ▪ art.50 – posiadanie noża, maczety lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu w miejscu publicznym, ▪ art.51 – zakłócenie spokoju lub porządku publicznego, ▪ art.69– umyślne niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków, ▪ art.74–niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków ostrzegawczych, ▪ art.76 – rzucanie przedmiotami w pojazd mechaniczny, ▪ art.85–samowolne ustawianie, niszczenie, uszkodzanie znaków, ▪ art.87 – prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu, ▪ art.119 – kradzież lub przywłaszczenie, ▪ art.122 – paserstwo czyli nabycie mienia, wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży, ▪ art.124 – niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy, ▪ art.133 – spekulacja biletami, tzw. konik, ▪ art. 143 – utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń użytku publicznego.
Sposób działania	Osoba będąca świadkiem/dostrzegła zagrożenie zobowiązania jest do powiadomienia dyrektora szkoły. Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia. W przypadku, gdy sprawca jest znany i przebywa na terenie szkoły, wyznaczone przez niego osoby winny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu pod opiekę. Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców ucznia o zaistniałym przypadku. Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia Policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie ciała, itp.)

	lub w przypadku, gdy nieletni sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość jest nieznana. Do jego obowiązków należy także zabezpieczenie ewentualnych dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich Policji.
--	--

**Procedura postępowania na wypadek ucznia
będącego ofiarą czynu karalnego**

2.10	Przypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek zidentyfikowania w szkole ucznia będącego ofiarą czynu karalnego ucznia oraz udzielenie pomocy uczniowi – ofierze czynu karalnego.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Podstawy uruchomienia procedury	Sytuacja, w której uczeń stał się ofiarą czynu karalnego zabronionego przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich.
Sposób działania	Osoba będąca świadkiem, która dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze czynu karalnego pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń. Następnie świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest niezwłoczne powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia – ofiary czynu karalnego. Następnie dyrektor szkoły winien niezwłocznie wezwać Policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia. W dalszej kolejności ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

Rozdział V

PROCEDURY REAGOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA W SZKOLE ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

Podstawowe działania na rzecz bezpieczeństwa cyfrowego w szkole

Systematycznie prowadzone w szkole działania profilaktyczne w znacznej mierze ograniczając zakres zagrożeń występujących w cyberprzestrzeni, nie są jednak w stanie ich całkowicie wyeliminować. **W przypadkach wystąpienia incydentu naruszenia bezpieczeństwa, zwłaszcza wobec naruszenia prawa, działania szkoły cechować powinna otwartość w działaniu, szybka identyfikacja problemu – określenie szkodliwych lub niezgodnych z prawem zachowań – i jego rozwiązywanie adekwatnie do poziomu zagrożenia, jakie wywołało w szkole.** Podobnie asertywnie, bez zbędnej zwłoki, merytorycznie – z wykorzystaniem wiedzy ekspertów i dobrych praktyk z innych placówek – szkoła powinna zareagować w przypadku wystąpienia problemów wynikających z deficytu lub braku wiedzy ucznia, np. na temat prawa autorskiego.

Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego w szkole oraz problemy ucznia w świecie cyfrowym mogą mieć różnorodny charakter. W niniejszym opracowaniu nie podejmowano próby ich systematycznego opisu, natomiast dokonano analizy służącej określeniu procedur reagowania na występujące zagrożenia lub deficyty kompetencji, eksperci korzystali przede wszystkim z wartościowych publikacji:

Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych¹⁸.

Warto przy tym podkreślić, iż nie istnieje „złota recepta”, którą zastosować można we wszystkich przypadkach wystąpienia zagrożeń spowodowanych przez uczniów. Dyrektorzy i nauczyciele muszą uwzględniać kontekst indywidualnych przypadków, a także ich szkolne i środowiskowe tło i reagować adekwatnie do poziomu odpowiedzialności i winy ucznia.

Obligatoryjne działania interwencyjne, będące następstwem wystąpienia zagrożenia, zawsze podzielić można na 3 grupy:

- 1) **działania wobec aktu/zdarzenia** – opis przypadku, ustalenie okoliczności zdarzenia, zabezpieczenie dowodów oraz monitoring sytuacji szkolnej,
- 2) **działania wobec uczestników zdarzenia** (ofiara – sprawca – świadek, rodzice/opiekunowie prawni)
- 3) **działania wobec instytucji/organizacji/służb pomocowych i współpracujących** – Policji, wymiaru sprawiedliwości, służb społecznych.

Na każdą procedurę w związku z wystąpieniem danego typu zagrożenia cyberbezpieczeństwa w szkole muszą składać się działania tego typu – podjęte przez dyrekcję szkoły oraz nauczycieli,

¹⁸

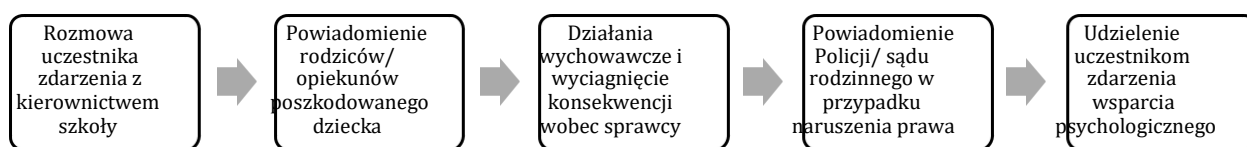
Publikacja *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych* opracowana została przez zespół ekspertów Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (NASK) oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, w ramach projektu Działania na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu. www.akademia.nask.pl/pliki/3-standard-bezpieczenstwa-online-placowek-oswiatowych.pdf oraz Szkolne standardy bezpieczeństwa cyfrowego dzieci i młodzieży, wydanej przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę w roku 2014 <http://dziekowosci.fdn.pl/sites/default/files/file/dziecko-w-sieci/szkolne-standardy-bezpieczenstwa-online.pdf>

pedagogów/psychologów szkolnych. Ich szczegółowy opis znajduje się w opracowaniu: *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych*.

Działania wobec zdarzenia polegają przede wszystkim na zachowaniu (nie usuwaniu) dokumentacji cyfrowej: wiadomości sms, e-mail, nagrań z poczty głosowej telefonu, komentarzy w serwisie społecznościowym, zapisów w blogu i plików filmów wideo. O ile to możliwe, należy także zarchiwizować treść rozmów w komunikatorach oraz linki (konkretne adresy URL) oraz danych o potencjalnym sprawcy. Każde zdarzenie wymaga udokumentowania w stosownym protokole.

Przez **działania na rzecz uczestników zdarzenia** rozumie się aktywności podejmowane wobec **ofiar** (osób poszkodowanych), **sprawców i świadków zdarzenia**. W szkole osobami poszkodowanymi będą w przeważającym odsetku przypadków dzieci (nieletni). Dlatego jako kolejną grupę pośrednich uczestników zdarzenia wyróżniamy ich rodziców.

Standardową procedurę reakcji w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego prezentuje rysunek1:

Rys. Standard procedury reakcji na zagrożenie bezpieczeństwa cyfrowego

Źródło: Agnieszka Wrońska, Zuzanna Polak, *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych*, str.25 NASK, 2015

Działania szkoły adresowane do instytucji i organizacji zewnętrznych są niezbędne w przypadku naruszenia przepisów prawa przez uczniów lub osoby spoza szkoły¹⁹. Pośród nich należy wyróżnić szczególnie współpracę z: (1) Policją i sądami rodzinnymi, (2) służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi oraz (3) dostawcami usług internetowych oraz operatorami telekomunikacyjnymi²⁰.

Sprawców wszystkich rodzajów zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w szkole należy objąć co najmniej poniższymi działaniami:

- 1) Sprawca musi otrzymać od przedstawicieli szkoły komunikat o braku akceptacji dla działań, jakich dokonał. W trakcie takiej rozmowy uczeń powinien poznać możliwe skutki swojego postępowania, atakże konsekwencje, jakie mogą zostać wobec niego wyciągnięte (np. wynikające ze statutu i/lub regulaminu szkoły lub wprowadzonego kontraktu – umowy). W trakcie rozmowy sprawca powinien zostać wezwany do zaprzestania podejmowania podobnych działań w przyszłości, w tym usunięcia skutków swoich działań (np. publikacji w portalu społecznościowym). Sprawca powinien również zostać objęty odpowiednią pomocą psychologiczno – pedagogiczną w celu zrozumienia konsekwencji jego zachowania oraz zmianie postawy i dalszego postępowania. Jeśli sprawców jest więcej, to z każdym z nich należy rozmawiać osobno.
- 2) Należy zadbać o to, żeby osoba reprezentująca szkołę (psycholog, pedagog, wychowawca) ograniczała się do podjęcia interwencji, a nie wymierzała karę. Decyzje o tym, jaką karę wymierzyć sprawcy, powinna podejmować rada pedagogiczna (po poznaniu wszystkich okoliczności zdarzenia), a przekazywać dyrektor szkoły. Ważne jest zatem oddzielenie osoby pedagoga, nawiązującego relację z uczniem, od organu wymierzającego karę.

Celem sankcji wobec sprawcy jest przede wszystkim: zatrzymanie jego działań i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa ofierze oraz zmiana postawy sprawcy. Sankcje mają na celu także pokazanie społeczności

¹⁹ Szczegółowy wykaz aktów prawnych związanych z bezpieczeństwem cyfrowym szkoły, działaniami podejmowanymi w szkole oraz wobec osób nieletnich znajduje się w publikacji *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych*, Warszawa, 2015 – na stronach 92-98.

²⁰ Szczegółowy opis działań wobec tych podmiotów został opisany na stronach 26 – 30 w publikacji *Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych*, Warszawa, 2015

szkolnej, że działania sprawcy nie będą tolerowane i że szkoła jest w stanie skutecznie zareagować w tego rodzaju sytuacji. Podejmując decyzję o sankcjach, należy wziąć pod uwagę:

- **rozmiar i rangę szkody** – np. czy w przypadku cyberprzemocy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom (okres to rozmiar upokorzenia, jakiego doznaje ofiara), czy trudno jest wycofać materiał z sieci itp.
- **czas trwania prześladowania** – czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent.
- **świadomość popełnianego czynu** – czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że postąpił naganie np. czy wie, że wyrządza krzywdę koledze, jak wiele wysiłku włożył w ukrycie swojej tożsamości itp.
- **motywację sprawcy** – należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednie doświadczenia sprawcy.

Aktywność wobec sprawcy powinna także obejmować rozmowę z jego rodzicami lub opiekunami prawnymi – powinni oni zostać poinformowani o zdarzeniu, zapoznani z materiałami oraz decyzją na temat dalszego postępowania ze sprawcą (np. na temat sankcji). Warto, aby rodzice współpracowali ze szkołą w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowej, aby stali się jej sojusznikami a nie przeciwnikami. Rodzice sprawcy powinni również zostać poinformowani, że rodzice ofiary mają prawo zgłosić sprawę na Policję.

Jeśli sprawca pochodzi spoza szkoły, należy zapewnić bezpieczeństwo ofierze i poinformować ją (jej rodziców) o przysługujących jej prawach (np. zgłoszenie popełnienia przestępstwa na Policję). Jeśli sprawca jest z innej szkoły, należy rozważyć nawiązanie współpracy między placówkami i wspólne rozwiązywanie kryzysowej sytuacji.

Procedury na wypadek wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego

Wyróżniono 9 podstawowych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego w środowisku szkolnym, którym przypisano opracowane według jednego standardu opisu procedury reagowania.

Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych – procedura reagowania

1.1	DOSTĘP DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH I NIELEGALNYCH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, Statut szkoły, Regulamin szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawoływanie do samookaleceń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych).
Telefony/kontakty alarmowe krajowe	Zgłaszanie nielegalnych treści: Dyzurnet.pl, tel. 801 615 005, Policja 997.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
	Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	zależna od tego, czy: (1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami. W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W przypadku sytuacji (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś (2) należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).
Identyfikacja sprawcy /ów	W identyfikacji sprawców kluczowe znaczenie odgrywać będą zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim występują na ogół: twórcy treści (np. pornografii) oraz osoby, które udostępniły je dziecku. Często osobami tymi są rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców lub opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.
Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	W przypadku udostępniania (dzielenia się) treści opisanych wcześniej jako szkodliwych/niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia przez ucznia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłowić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na Policję.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Dzieci – ofiary i świadków zdarzenia – należy od pierwszego etapu interwencji – otoczyć opieką psychologiczną – pedagogiczną. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści. Należy koniecznie powiadomić ich rodziców lub opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność, empatia w kontaktach ze wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia. W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt dziecka z nimi. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuwanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego, np. kontakty z osobami handlującymi narkotykami czy proces rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.
Aktywności wobec świadków	W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie, czy szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy – w porozumieniu z rodzicami

	dziecka – niezwłocznie powiadomić Policję.
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

Cyberprzemoc – procedura reagowania

1.2	CYBERPRZEMOC
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, Statut szkoły, Regulamin szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Cyberprzemoc – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, media społecznościowe, grupy dyskusyjne, SMS, MMS.
Telefony alarmowe krajowe i lokalne	Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12 Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl , dyzurnet@dyzurnet.pl 810 615 005
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Przypadek cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele). W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie. Podziękować za zaufanie i zgłoszenie sprawy: ▪ Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktylizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do dyrekcji). ▪ Jeśli osoba zgłaszająca nie jest ofiarą, na początku prosimy o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. strach przed byciem kapusiem, obawa o własne bezpieczeństwo). W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość/powtarzalność). Realizując procedurę należy unikać działań, które mogłyby wtórnie stygmatyzować ofiarę lub sprawcę, np. wywoływanie uczniów z lekcji, konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara, wytykanie palcami, etc. Trzeba dokonać

	oceny czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy, czy jest np. niezbyt udanym żartem (wtedy trzeba podjąć działania profilaktyczne mające na celu niedopuszczenie do eskalacji tego typu zachowań w stronę cyberprzemocy).
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (zrobić kopie materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, nadawcy, adresy stron www, historię połączeń, etc.). W trakcie zbierania materiałów należy zadbać bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.
Identyfikacja sprawcy /ów	Identyfikacja sprawcy/ów często jest możliwa dzięki zebranych materiałom – wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niego cyberprzemoc. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest konieczne, należy skontaktować się z Policją. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18 roku życia (art. 2 par. 20.3KK).
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy). Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły (m.in. w statucie, kontrakcie, regulaminie). Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy. Warto jednak rozszerzyć repertuar dostępnych środków, np. o czasowy za korzystania ze szkolnej pracowni komputerowej w czasie wolnym i przynoszenia do szkoły akcesoriów elektronicznych (PSP, mp3) itp.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	W pierwszej kolejności należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych. Na poczucie bezpieczeństwa dziecka wpływa fakt, że wie ono, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu. Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy – należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji oraz że nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił ujawniając sytuację. Należy okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i że zostaną podjęte odpowiednie procedury interwencyjne. Należy poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach jakie może zapewnić mu bezpieczeństwo. Należy pomóc ofierze (rodzicom ofiary) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych), zerwaniu kontaktu ze sprawcą, zadbanie o podstawowe zasady bezpieczeństwa on – line (np. nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc.). Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zakończenia procedury. Monitorować sytuację, „czuwać” nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnionym incydencie cyberprzemocy. W działania wobec ofiary należy także włączyć rodziców/opiekunów. Trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym podmiotowym

	traktowaniu dziecka – mówiąc mu o tym i starając się uzyskać jego akceptację dla udziału rodziców. Jeśli dziecko nie wyraża zgody, należy omówić z nim jego obawy, a jeśli to nie pomaga powołać się na obowiązujące zasady i przekazać informację rodzicom. W trakcie rozmowy z dzieckiem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog szkolny, poradnia psychologiczno –pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy Policji.
Aktywności wobec świadków	Należy zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza, jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc. W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię dla ich uczuć – obawy przed przypięciem łatki „donosiciela”, strachu przed stanieniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i Sądu Rodzinnego – procedura powinna umożliwiać rozwiązanie sytuacji problemowej na poziomie pracy wychowawczej szkoły. Szkoła powinna powiadomić odpowiednie służby (np. sąd rodzinny), gdy wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje ze statutu i/lub regulaminu wobec ucznia) i interwencje pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia). Kontakt z Policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści, rozpowszechnianie nagich zdjęć z udziałem małoletnich). Za zgłoszenie powinien odpowiadać dyrektor szkoły.
Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi	Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia kompromitujących lub krzywdzących materiałów. Do podjęcia takiego działania stymuluje administratora serwisu art. 14 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2019 r. poz.123).

**Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego
lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych
lub wizerunku dziecka i pracownika
– procedura reagowania**

1.3	NARUSZENIA PRYWATNOŚCI DOTYCZĄCE NIEODPOWIEDNIEGO BĄDŹ NIEZGODNEGO Z PRAWEM WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH LUB WIZERUNKU DZIECKA I PRACOWNIKA SZKOŁY
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny (art.190a), RODO.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Zagrożenie to polega na naruszeniu prywatności dziecka lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem. Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku

	ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź fotomontaż) , szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary). Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Gdy sprawcą jest uczeń – kolega ofiary ze szkoły czy klasy, uczniowie lub rodzice winni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą lub Szkolnym Mentorem Bezpieczeństwa Cyfrowego. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyludzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice winni skontaktować się bezpośrednio z Policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem Karnym ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawcy będzie uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania – w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms). Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności – w działaniu tym ucznia powinna wspierać osoba dorosła. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profil w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody musi odbywać się za zgodą Policji (o ile została powiadomiona). Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów <i>online</i> lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia. O czynach niezgodnych z prawem należy powiadomić Policję.
Identyfikacja sprawcy /ów	W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz na spełnianie przesłanki, iż sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej należy je zabezpieczyć i przekazać Policji. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać winna Policja. W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo – profilaktycznych uzgodnionych z rodzicami.
Identyfikacja sprawców	Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego – w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania profilaktyczne, zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinno być zadośćuczynienie osobie poszkodowanej.

ze szkoły	Celem takich działań winno być nie tylko nabycie odpowiedniej wiedzy przez ucznia na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, ale trwała zmiana jego postawy na akceptującą szacunek dla wizerunku i prywatności. Działania takie szkoła winna podjąć niezależnie od powiadomienia Policji/ sądu rodzinnego. Dyrekcja szkoły winna podjąć decyzje w sprawie powiadomienia o incydencie Policji, biorąc pod uwagę rodzaj czynu oraz wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu, opinie wychowawcy i pedagoga. Dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej radcy prawnego.
Ofiara nieletnia – pomoc i opieka	Nieletnią ofiarę incydentów należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – opieką pedagogiczną – psychologiczną i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym). Jeśli kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane tylko jej i rodzicom, szkoła winna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.
Aktywności wobec świadków	Gdy kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę naruszenia wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi oraz odpowiedzialność prawną.

Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu – procedura reagowania

1.4	ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA DZIECI W ZWIĄZKU Z NADMIERNYM KORZYSTANIEM Z INTERNETU
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Infoholizm (siecioholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) i portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności, oraz osłabieniu relacji rodzinnych i społecznych.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia	W przypadku nadmiernego korzystania z komputera lub podejrzenia infoholizmu konieczne jest podejmowanie działań pomocowych – głównie skierowanie ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej. Kluczowe są tutaj pozostałe objawy wskazane wyżej. Nauczyciele w szkole także powinni

i ustalenie okoliczności zdarzenia	zainteresować się przypadkami dzieci nieangażujących się w życie klasy, a poświęcającymi wolne chwile na kontakt <i>online</i> lub przychodzącymi do szkoły po nieprzespanej nocy. Rzadziej zgłoszeń można się spodziewać od rówieśników dziecka nadmiernie korzystającego z sieci.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Reakcja szkoły powinna polegać w pierwszych krokach na ustaleniu skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka (np. gorsze oceny w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami). Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu – z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub bez – wyłącznie w szkole.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką pedagoga/psychologa szkolnego. Pierwszym jej etapem będzie rozmowa (rozmowy) ze specjalistą, która pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia w nałóg (np.. sytuacja domowa, brak sukcesów edukacyjnych w szkole, izolacja w środowisku rówieśniczym) i ukazać specyfikę przypadku. Każde dziecko, u którego podejrzewa się nałóg korzystania z Internetu powinno zostać profesjonalnie zdiagnozowane za zgodą rodziców/opiekunów prawnych przez psychologa szkolnego lub Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną.
Aktywności wobec świadków	Jeżeli świadkami problemu są rówieśnicy dziecka, należy im w rozmowie zwrócić uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu oraz zaapelować o wsparcie dla dziecka dotkniętego problemem.
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	W przypadku zdiagnozowania przez psychologa uzależnienia od korzystania z zasobów Internetu dziecko powinno zostać skierowane we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny.

Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie – uwodzenie, zagrożenie pedofilią – procedura reagowania

1.5	NAWIĄZYWANIE NIEBEZPIECZNYCH KONTAKTÓW W INTERNECIE – UWODZENIE, ZAGROŻENIE PEDOFILIĄ
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, art.200, 200a par.1 i 2, art.286 par.1.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zagrożenie obejmuje kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).
Telefony alarmowe krajowe	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży – 116 111 https://116111.pl/ Telefon dla Rodziców Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci – 800 100 100 https://800100100.pl/ Zgłaszanie nielegalnych treści – 801 615 005 dyzurnet.pl , dyzurnet@dyzurnet.pl

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni dziecka lub osoby zajmujące się „poszukiwaniem pedofilii”. W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim – na Policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary. Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji – szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu <i>online</i>, przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenia pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia dziecka, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail). Jednocześnie – bezzwłocznie – należy dokonać zawiadomienia na Policji o wystąpieniu zdarzenia.
Identyfikacja sprawcy /ów	Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ew. świadkami.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu – np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej należy przede wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobne wsparcie winno być udzielone w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań dzieci z inspiracją w Internecie należy powiadomić rodziców. Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczną – pedagogiczną we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez wychowawcę/pedagoga/psychologa/osobę ze szkoły, do której dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je Policji. Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może

	źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej. Wszelkie działania szkoły wobec dziecka winny być uzgadniane z rodzicami/prawnymi opiekunami i inicjowane za ich zgodą.
Aktywności wobec świadków	Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy docenić jego prospołeczną postawę.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie Policji lub sądu rodzinnego.
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.

Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich – procedura reagowania

1.6	SEKSTING, PROWOKACYJNE ZACHOWANIA I AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU OSÓB NIELETNICH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny (art.191a i 202).
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Seksting to przesyłanie drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowanie np. na portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym.
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności	Zgłoszeń przypadków sekstingu dokonują głównie rodzice lub opiekunowie prawni dziecka – ofiary. Czasami informacja dociera do szkoły bezpośrednio od ucznia lub z grona bliskich znajomych dziecka. W rzadkich wypadkach nauczyciele i inni pracownicy szkoły sami identyfikują takie zdarzenia w sieci. Delikatny charakter sprawy, a także odpowiedzialność karna sprawcy, wymagają zachowania daleko posuniętej dyskrecji i profesjonalnej reakcji. Niekiedy zgłoszenia dokonują ofiary lub osoby je znające.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania: 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenianiu się dalej. 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na niej prezentowanej lub zostają rozpowszechnione omyłkowo.
Identyfikacja sprawcy /ów	Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów – przesyłanych zdjęć, czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano materiały. Jako, że seksting jest karalny, skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym

	przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców. 1. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne. 2. Niektóre tego typu materiały mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektora placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu na Policję. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (art.202 Kodeksu Karnego), dlatego też dyrektor placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na Policję i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi. 3. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę: Cyberprzemoc.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Pierwszą reakcją ze szkoły oprócz materiałów i dokumentów, winno być otoczenie opieką psychologiczną – pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana w warunkach komfortu psychicznego dla dziecka – ofiary sekstingu.
Aktywności wobec świadków	Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym należy podjąć działania wychowawcze uświadamiające negatywne aspekty sekstingu.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu Policji lub sądu rodzinnego.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich powinien podjąć decyzję psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary.

Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam – procedury reagowania

1.7	BEZKRYTYCZNA WIARA W TREŚCI ZAMIESZCZONE W INTERNECIE, NIEUMIEJĘTNOŚĆ ODRÓŻNIENIA TREŚCI PRAWDZIWYCH OD NIEPRAWDZIWYCH, SZKODLIWOŚĆ REKLAM
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – prawo oświatowe.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie za prawdę też publikowanych w forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach. Taka postawa dzieci prowadzić może do zagrożeń życia i zdrowia (np. stosowania wyniszczającej diety, samookaleczeń), skutkować rozczarowaniami i porażkami żywymi (w efekcie korzystania z fałszywych informacji), utrudniać lub uniemożliwiać osiąganie dobrych wyników w edukacji (korzystanie z upraszczających i zawężających temat „ściągi” i „bryków”), a także utrwalenia się u ucznia ambiwalentnych postaw moralnych.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Uczniowie nie umiejący odróżniać prawdy od fałszu informacji publikowanych w Internecie winni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często taka postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych, każdorazowo winno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i sprostowane.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i – w miarę możliwości – rozpowszechnienie ich w Internecie, w portalach o zbliżonej tematyce.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia i świadków	Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne – edukację medialną (informacyjną), np. w trakcie zajęć nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole lub lekcji ukierunkowanych na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji informatycznych. Edukacja medialna może być prowadzona również na zajęciach pozalekcyjnych.

Łamanie prawa autorskiego – procedura

1.8	ŁAMANIE PRAWA AUTORSKIEGO
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Ryzyko poniesienia odpowiedzialności cywilnej lub karnej z tytułu naruszenia prawa autorskiego albo negatywnych skutków copyright trolling.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	W zależności od okoliczności oraz zaawansowania problemu, w którym doszło do ujawnienia sprawy, zdarzenie może zostać zgłoszone w sposób nieformalny (ustnie, telefonicznie, pocztą elektroniczną, na zamkniętym lub publicznym forum internetowym, na piśmie w postaci wezwania podpisanego przez domniemanego uprawnionego lub jego pełnomocnika) lub formalny (w postaci doręczenia odpisu pozwu lub innego pisma urzędowego np. wezwania z Policji lub prokuratury). Przyjęcie zgłoszenia dokonanego w sposób nieformalny powinno zaowocować powstaniem bardziej formalnego śladu, w postaci np. notatki służbowej, zakomunikowania przełożonemu itd. W zależności od wagi sprawy. Na wstępnym etapie należy przede wszystkim unikać wdawania się w argumentację, pochopnego przyznawania roszczeń lub spełniania żądań, piętnowania domniemych sprawców itd. bez ustalenia wszystkich okoliczności sprawy, w razie potrzeby w konsultacji z prawnikiem. Prawo autorskie jest regulacją skomplikowaną, a sądy decydują w sprawach o naruszenie praw autorskich często w bardzo odmienny sposób, dlatego w większości przypadków uzyskanie fachowej pomocy prawnej jest wysoce wskazane. Najczęstszym przypadkiem, w którym szkoła może zetknąć się z problemem naruszenia praw autorskich jest użycie materiałów prawnie chronionych na stronach internetowych szkoły, poza zakresem dozwolonego użytku, przez jej pracowników bądź uczniów. W przypadku naruszeń dokonanych przez uczniów szkoła nie może występować w roli sędziego – dochodzenie roszczeń należy pozostawić osobom uprawnionym. Szkoła powinna na każdym etapie skupić się na swojej roli edukacyjno – wychowawczej poprzez organizację lekcji na temat praw autorskich, zwracając przy tym uwagę, że powinny one rzeczowo i konkretnie informować, jakie czyny są dozwolone, a jakie zabronione prawem.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zbierać informację przede wszystkim o: - osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.) - wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie) - w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji.

	Należy zweryfikować wszystkie informacje podawane przez zgłaszającego lub inne osoby. Jeżeli np. powołuje się on na toczące się w sprawie postępowanie karne, należy podjąć kontakt z odpowiednimi służbami celem ustalenia, czy takie postępowanie faktycznie się toczy, czego dokładnie dotyczy i jaka jest w nim rola poszczególnych osób. Taki kontakt najlepiej przeprowadzać za pośrednictwem adwokata lub radcy prawnego. Należy sprawdzić, czy okoliczności podane w zgłoszeniu faktycznie miały miejsce i czy powoływane tam dowody nie zostały zmanipulowane.
Identyfikacja sprawcy /ów	Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest, co do zasady, z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być Policja i prokuratura. Szkoła nie powinna wyręczać tych organów w ich rolach ani też wkraczać w ich kompetencje. Szkoła powinna skupić się na swojej roli wychowawczej i edukacyjnej, wykorzystując otrzymanie zgłoszenia rzekomego naruszenia do przekazania zaangażowanym osobom (a być może i wszystkim uczniom, nauczycielom i opiekunom) wiedzy na temat tego, jak faktycznie prawo reguluje tę konkretną sytuację.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	Zasadniczo o dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony (tzn. autor lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie). Szkoła powinna natomiast podjąć działania o charakterze edukacyjno – wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub inne kompromisowe zakończenie powstałego sporu, np. w przypadku, gdy ofiarą jest osoba ze szkoły, autorytet szkoły może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń. Z kolei w przypadku, gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.
Aktywności wobec świadków	Stosownie do okoliczności, należy samodzielnie zebrać ich zeznania lub zadbać, aby zostały one zebrane przez uprawnione organy.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	Ponieważ, co do zasady dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń zależy od decyzji uprawnionego, to uprawniony musi samodzielnie zdecydować czy zawiadamiać Policję lub składać powództwo. Stosownie do wskazanej wyżej roli mediatora, szkoła powinna zaangażować się natomiast przede wszystkim w ułatwianie zakończenia sporu bez takiej eskalacji.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	Warto rozważyć zorganizowanie szkoleń lub warsztatów z zakresu prawa autorskiego w Internecie dla wszystkich zainteresowanych osób w szkole.
Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi	Zależnie od okoliczności, może być wskazana asysta sprawcy bądź ofiary przy kontakcie z tego typu podmiotami, np. w celu zablokowania dostępu do utworu umieszczonego w Internecie z naruszeniem prawa. Ponadto, stosownie do przepisów prawa, tego typu usługodawcy mogą zostać zobowiązani do przekazania szczegółów dotyczących naruszenia dokonanego z użyciem ich usług (do czego jednak może być potrzebne postanowienie

sądowe).

Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online – procedura reagowania

1.9	ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA TECHNICZNEGO SIECI, KOMPUTERÓW I ZASOBÓW ONLINE
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Statut szkoły, Regulamin szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spectrum problemów: (1) ataki przez wirusy, robaki i Trojany, (2) ataki na zasoby sieciowe (hackerstwo, spyware, crimeware, exploit, ataki słownikowe i back door, skanowanie portów, phishing, pharming, sniffing, spoofing, ataki Denial of service (DoS, DDoSrootkit) i ataki socjotechniczne. Na styku z zagadnieniami technicznymi lokalizują się zagrożenia wynikające z nieprawidłowych i szkodliwych zachowań użytkowników np. używanie łatwych do odgadnięcia haseł, pozostawianie komputerów włączonych bez opieki, czy brak zabezpieczeń na wypadek braku energii elektrycznej.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego powinien zostać zawarty w dokumencie „ polityka bezpieczeństwa cyfrowego ” danej szkoły stanowiącej element Szkolnego Planu Zapewnienia Bezpieczeństwa Cyfrowego . W części przypadków szkoła poradzi sobie we własnym zakresie, w niektórych konieczne będzie skorzystanie z zewnętrznego wsparcia wyspecjalizowanych firm.
Identyfikacja sprawcy /ów	Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji, gdy incydent spowodował szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych należy powiadomić Policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły	Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, o zaistniałej sytuacji należy powiadomić ich rodziców, zaś wobec nich podjąć działania wychowawcze. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w e-dzienniku szkoły), należy taki przypadek zgłosić na Policję.
Aktywności wobec świadków	O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców), i zaprezentować podjęte sprawne działania, tak przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo – edukacyjne wobec dzieci.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent na Policji.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	W przypadkach zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez Trojany) lub strat (np. utrata danych z e-dziennika) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.

Rozdział VI

Dobre praktyki cyfryzacji szkół i zapewnienia im bezpieczeństwa cyfrowego

1.	Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 we Wrześni (woj. wielkopolskie)	http://www.ssp-6.wrzesnia.pl
2.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Małego Powstańca w Ząbkach (woj. mazowieckie)	http://sp3zabki.pl
3.	XI Liceum Ogólnokształcące w Olsztynie (woj. warmińsko – mazurskie)	http://gimnazjum3.olsztyn.pl/szkola

Rozdział VII

PROCEDURY WEWNĘTRZNE CHARAKTERYSTYCZNE DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 55 W SZCZECINIE

Procedury postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia godności osobistej
nauczyciela lub innego pracownika
Szkoły Podstawowej nr 55 w Szczecinie

1.1	NARUSZENIE GODNOŚCI OSOBISTEJ NAUCZYCIELA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Za naruszenie godności osobistej nauczyciela lub pracownika niepedagogicznego szkoły uznajemy: a. lekceważące i obraźliwe zachowanie wyrażone w słowach lub gestach b. prowokacje słowne lub gestem c. naruszenie ich prywatności i własności prywatnej d. użycie wobec nich przemocy fizycznej lub psychicznej e. pomówienie i oszczerstwa naruszenie ich nietykalności osobistej.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Procedura: 1. W przypadku, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń naruszył godność nauczyciela lub innego pracownika szkoły, tenże ma obowiązek zgłoszenia zajścia dyrektorowi szkoły , a w przypadku jego nieobecności powiadamia koordynatora ds. bezpieczeństwa szkoły lub pedagoga szkolnego. 2. W przypadku gdy zachodzi podejrzenie, że uczeń znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków należy wezwać lekarza . Jeżeli badanie potwierdzi powzięte przypuszczenie, wzywani są rodzice (prawni opiekunowie) i dalsza procedura zostaje wdrożona według ustalonego biegu postępowania – procedura 2.2. Rozdział IV. 3. Jeżeli uczeń nie działał pod wpływem alkoholu lub narkotyków procedura przebiega następująco:	
A. Jeżeli zdarzenie miało miejsce po raz pierwszy w przypadku tego ucznia,	1) Wychowawca niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców ucznia o zaistniałej sytuacji

a zdarzenie dotyczy punktu a lub b definicji:	2) Uczeń otrzymuje naganę wychowawcy klasy za rażące naruszenie regulaminu szkoły i statutu 3) Jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on także poinformowany o zaistniałych okolicznościach.
B. Jeżeli zdarzenie ma miejsce po raz kolejny w przypadku tego ucznia:	1) wychowawca niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców (prawnych opiekunów) o zaistniałej sytuacji, 2) uczeń otrzymuje naganę dyrektora szkoły za rażące naruszenie regulaminu szkoły i statutu, 3) uczeń ma obniżoną ocenę z zachowania co najmniej o jeden stopień, 4) rodzice i uczeń podpisują ze szkołą kontrakt indywidualny, zawierający dalsze zasady współpracy stron, 5) sporządzona zostaje notatka służbowa z czynności szkoły, podpisana przez rodziców i ucznia, 6) jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on także poinformowany o zaistniałych okolicznościach.
C. Jeżeli zachowanie ucznia dotyczy pozostałych punktów definicji:	1) wychowawca niezwłocznie powiadamia telefonicznie o zaistniałej sytuacji rodziców 2) wzywana jest natychmiastowo Policja w przypadkach: a. naruszenia prywatności i własności prywatnej b. użycia wobec pracowników przemocy fizycznej lub psychicznej c. naruszenia nietykalności osobistej pracowników szkoły 3) uczeń otrzymuje naganę dyrektora szkoły za rażące naruszenie regulaminu szkoły i statutu 4) uczeń ma obniżoną ocenę z zachowania o co najmniej jeden stopień 5) rodzice (prawni opiekunowie) podpisują kontrakt indywidualny, zawierający zasady dalszej współpracy stron 6) sporządzona zostaje notatka służbowa z czynności szkoły i właściwych służb, podpisana przez rodziców i ucznia 7) osoba poszkodowana może zgłosić na Policję doniesienie o popełnieniu przestępstwa z powództwa cywilnego 8) jeżeli uczeń ma kuratora sądowego, zostaje on także poinformowany o zaistniałych okolicznościach.
1. Jeżeli zdarzenie powtarza się, szkoła występuje do sądu rodzinnego o zaostrenie środków do	

skierowania ucznia do ośrodka włącznie, a do kuratora oświaty kieruje wniosek o skreślenie z listy uczniów zgodnie z obowiązującymi przepisami.

2. Uczniowi i jego rodzicom przysługuje prawo odwołania od wymierzonej kary w ciągu 14 dni od jej zastosowania.
3. Odwołanie składać należy do dyrektora szkoły w formie pisemnej, w sekretariacie szkoły. Dokument taki zostaje wpisany do dziennika pism przychodzących, z nadaniem numeru. Dyrektor szkoły rozpatruje odwołanie w ciągu 14 dni i powiadamia o tym rodziców.

Procedury postępowania przypadku zagrożenia demoralizacją ucznia

1.2	DEMORALIZACJA UCZNIA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Wobec uczniów, u których zauważa się przejawy demoralizacji społecznej w postaci m.in.: 1) używania i propagowania wulgaryzmów, słów i obrazów obrażających godność innych, 2) używania lub rozprowadzania substancji psychoaktywnych, alkoholu, papierosów, 3) wagarów, 4) udziału w kradzieżach i zniszczeniach na terenie szkoły, 5) powtarzających się zachowań agresywnych, 6) prowokowania powstawania sytuacji konfliktowych, 7) przyniesienia na teren szkoły substancji i przedmiotów zagrażającej życiu lub zdrowiu innych uczniów.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Wychowawca klasy we współpracy z rodzicami ucznia podejmuje działania mające na celu zmianę jego postawy	Działania te mogą mieć formę: 1) rozmów z uczniem w obecności rodzica, 2) podpisania kontraktu przewidującego pożądany typ zachowań ucznia, ofertę pomocy szkolnej, formy pomocy i kontroli ze strony rodziców oraz konsekwencje w razie powtarzania zachowań niepożądanych, 3) udziału w zajęciach terapeutycznych – indywidualnych lub grupowych zmiany klasy na równorzędną, za zgodą dyrektora szkoły, 4) zgłoszenia przejawów demoralizacji na Policję, 5) zgłoszenia przejawów demoralizacji do Sądu Rodzinnego i Nieletnich

**Procedury używania telefonów komórkowych
i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły**

1.3	UŻYWANIE TELEFONÓW KOMÓRKOWYCH W SZKOLE
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Poprzez urządzenie elektroniczne rozumie się: telefony komórkowe, odtwarzacze muzyki, gry elektroniczne, dyktafony, aparaty cyfrowe itp.
	1. Lekcja jest jednostką dydaktyczną, w czasie której uczeń zdobywa nową wiedzę i umiejętności. Lekcja odbywa się według scenariusza zgodnego z programem nauczania i zaplanowanego przez nauczyciela. O ewentualnym użyciu urządzeń elektronicznych (kalkulatory, DVD, Video, magnetofon) służących do realizacji danej jednostki dydaktycznej, decyduje nauczyciel. 2. Używanie przez ucznia urządzeń elektronicznych wymienionych w definicji bez zgody nauczyciela, uważa się za zakłócanie toku lekcji. 3. Używanie urządzeń elektronicznych na terenie szkoły jest dozwolone poza jednostką lekcyjną. Uczeń zobowiązany jest do całkowitego wyłączenia urządzeń elektronicznych z chwilą wejścia na salę lekcyjną. 4. Szkoła ani nauczyciele nie ponoszą odpowiedzialności za przyniesione przez uczniów urządzenia elektroniczne, które uległy zniszczeniu lub kradzieży – w szkole i poza szkołą (wycieczki, wyjścia do kina, sprzątanie świata itp.). 5. Wyjątek stanowią lekcje wychowania fizycznego, w czasie których nauczyciel może przyjąć urządzenia elektroniczne w depozyt, postępując według poniższej procedury: a. na zbiórce rozpoczynającej lekcję nauczyciel przyjmuje urządzenia elektroniczne od chętnych uczniów, b. nauczyciel zabezpiecza odpowiednio powierzony w depozyt sprzęt, c. na zbiórce kończącej lekcję nauczyciel oddaje sprzęt w obecności wszystkich uczniów klasy. 6. Za sprzęt pozostawiony w szatni nauczyciel nie ponosi żadnej odpowiedzialności.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Uczeń ma obowiązek wyłączenia lub wyciszenia telefonu komórkowego oraz wszystkich urządzeń elektronicznych przed każdą lekcją. Niezastosowanie się do tych zasad skutkuje następującymi konsekwencjami: a. upomnienie ustne ucznia;	

- b. powiadomienie pisemne wychowawcy i rodziców (uwaga informacyjna, a następnie negatywna);
- c. rozmowa z wychowawcą klasy;
- d. rozmowa z pedagogiem, psychologiem szkolnym;
- e. zawarcie kontraktu z rodzicami (prawnymi opiekunami) i uczniem;
- f. w przypadku braku porozumienia stosuje się rodzaj kary przewidziany w § 47 ust.4 Statutu Szkoły.

Procedury powiadamiania o zakłóceniu toku lekcji

1.4	ZAKŁÓCANIE TOKU LEKCJI
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Przez zakłócenie toku lekcji rozumie się wszelkie działania uczniów uniemożliwiające normalną realizację jednostki dydaktycznej lub wychowawczej.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. Jeżeli zachowanie pojedynczego ucznia lub kilku uczniów uniemożliwia prowadzenie zajęć nauczyciel zawiadamia pedagoga szkolnego, a w przypadku jego nieobecności – dyrektora szkoły. Nauczyciel może również w tym wypadku skorzystać z pomocy pracownika niepedagogicznego, który jest zobowiązany do udzielenia nauczycielowi wszelkiej pomocy. 2. Pedagog szkolny zobowiązany jest udać się do sali wskazanej przez nauczyciela i ustalić, który uczeń lub uczniowie przeszkadzają w lekcji, a w razie konieczności zabrać go z sali lekcyjnej do odrębnego pomieszczenia, np. gabinetu pedagoga lub dyrektora. 3. Pedagog szkolny przeprowadza z uczniem rozmowę i ustala konsekwencje zachowania w zależności od popełnionego czynu. 4. Jeśli zarzuty wobec ucznia są poważne, wychowawca na wniosek pedagoga powiadamia rodziców ucznia o jego zachowaniu. 5. Jeśli uczeń rażąco naruszył zasady panujące w szkole, dyrektor wzywa rodziców do natychmiastowego przybycia do szkoły. 6. Jeśli przyczyną zakłóceń lekcji były przypadki określone w innych procedurach, należy postępować według tych procedur.	
UWAGA! Nie należy zakłócać toku lekcji innym nauczycielom – wychowawcom, których uczniowie aktualnie popełnili wykroczenie.	

Procedura postępowania w sytuacji przemocy fizycznej pozaszkolnej względem ucznia

1.5	POZASZKOLNA PRZEMOC FIZYCZNA WZGLĘDEM UCZNIA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zaobserwowanie śladów przemocy fizycznej wobec ucznia.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. W przypadku zgłoszenia lub zauważenia przez pracownika szkoły śladów przemocy fizycznej nauczyciel zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie wychowawcę lub w razie jego nieobecności pedagoga lub dyrekcję szkoły. 2. Wychowawca wraz z pedagogiem rozmawia z dzieckiem. 3. Ogólnych oględzin dokonuje pielęgniarka szkolna lub osoby wyznaczone przez dyrektora, sporządzając odpowiednią notatkę – załącznik nr 1. 4. W zależności od stanu zdrowia dziecka należy zawiadomić rodziców, wezwać pogotowie ratunkowe i powiadomić Policję. 5. W zależności od zaistniałej sytuacji wychowawca, pedagog rozmawia z rodzicami/opiekunami prawnymi ucznia/uczenicy. Następnie osoby rozmawiające z uczniem sporządzają protokół zajścia. 6. W szczególnych przypadkach zawiadamiamy Sąd Rodzinny i Policję (wniosek dyrekcji o wgląd w sytuację rodzinną).	

Procedura postępowania w sytuacji zaniedbywania ucznia przez rodziców

1.6	ZANIEDBYWANIE UCZNIA PRZEZ RODZICÓW
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy Ustawy o systemie oświaty Konstytucja RP Konwencja o Prawach Dziecka Europejska Kart Praw i Obowiązków Rodziców
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zgodnie z treścią przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, rodzice sprawują władzę rodzicielską nad dzieckiem, a dziecko winne jest im posłuszeństwo. Władzę rodzicielską powinni oni jednak sprawować zgodnie z dobrem swojego dziecka, uwzględniając w swoich decyzjach stopień jego dojrzałości. Wychowanie dziecka to kształtowanie jego osobowości, postaw emocjonalnych i systemu wartości. To także wyposażenie dziecka

	w umiejętności współżycia społecznego, kształtowanie poczucia obowiązków i odpowiedzialności oraz szeregu innych cech potrzebnych w prawidłowym funkcjonowaniu osobniczym i społecznym.
--	---

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

1. W przypadku zauważenia faktu zaniedbywania ucznia przez rodziców należy wezwać ich do szkoły i przeprowadzić rozmowę wyjaśniającą.
2. Jeżeli zostanie potwierdzony fakt zaniedbywania należy przeprowadzić wywiad środowiskowy – wychowawca i pedagog szkolny.
3. W razie braku poprawy sytuacji należy zawiadomić MOIK, MOPR, Policję, Sąd Rodzinny i Nieletnich, Kuratora.

Procedura postępowania w sytuacji przemocy seksualnej wobec dziecka

1.7	PRZEMOC SEKSUALNA WOBEC DZIECKA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Jakiegokolwiek działania z dzieckiem, zainicjowane przez osobę będącą na wyższym stopniu rozwoju i mającą przewagę nad dzieckiem – dorosłego lub nawet starsze dziecko, które ma na celu zaspokojenie seksualne.

SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

1. W przypadku podejrzenia, że dziecko stało się **ofiara przemocy seksualnej należy ten fakt zgłosić pedagogowi szkolnemu lub dyrektorowi** szkoły.
2. Pedagog szkolny w porozumieniu dyrektorem szkoły **rozmawia z dzieckiem**.
3. Jeżeli **fakt przemocy seksualnej** zostanie stwierdzony dyrektor szkoły **zawiadamia Policję**.

POMOC DZIECKU – OFIERZE PRZEMOCY SEKSUALNEJ

Nie należy bać się rozmawiać z dziećmi – ofiarami przemocy seksualnej, a także z ich rodzicami. Warto w czasie rozmowy zastosować się do zasad wymienionych poniżej:

1. Zapewnij dziecko, że mu wierzysz.
2. Zadbaj o jego bezpieczeństwo, zrób wszystko, by uchronić je przed kolejnymi aktami przemocy.
3. Pochwal i docień to, że opowiedziało o tym, co się wydarzyło.
4. Spróbuj zrozumieć i zaakceptować fakt, że o molestowaniu nie powiedziało wcześniej.
5. Nie obwiniaj dziecka za to, co się stało.
6. Wy tłumacz mu, że całą odpowiedzialność za to, co się wydarzyło, ponosi sprawca.
7. Pozwól dziecku odczuwać i wyrażać wszystkie uczucia, jakie przeżywa w związku z zaistniałą sytuacją (zarówno pozytywne, jak i negatywne).
8. Nie powstrzymuj się od bliskiego fizycznego kontaktu z dzieckiem.
9. Nie bądź wobec niego nadopiekuńczy.

10. Zapewnij mu specjalistyczną pomoc (medyczną, psychologiczną, prawną).

**Procedura kontroli realizacji oraz postępowania
w przypadku niezrealizowania przez ucznia obowiązku szkolnego
i obowiązku nauki**

1.8	OBOWIĄZEK SZKOLNY I OBOWIĄZEK NAUKI
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa Prawo oświatowe. Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji zwana dalej „ustawą egzekucyjną”. Ustawa ordynacja podatkowa. Rozporządzenie MF w sprawie wysokości kosztów upomnienia skierowanego przez wierzyciela do zobowiązanego przed wszczęciem egzekucji administracyjnej. Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie wzorów tytułów wykonawczych stosowanych w egzekucji administracyjnej. Rozporządzenie MENiS w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji. Statut szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Przez niespełnienie obowiązku, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki należy rozumieć nieusprawiedliwioną nieobecność w okresie jednego miesiąca na co najmniej 50% dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej. Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi nauki, na żądanie wójta gminy (burmistrza, prezydenta miasta), na terenie której dziecko mieszka, są obowiązani informować go o formie spełniania obowiązku nauki przez dziecko i zmianach w tym zakresie.
SPÓŚÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
	1. Wychowawca powiadamia rodziców (prawnych opiekunów) o podejrzeniu wagarów odnotowuje każdorazowo ten fakt w dzienniku lekcyjnym. 2. W przypadku stwierdzenia wagarów przeprowadza rozmowę ostrzegawczą z uczniem oraz udziela uczniowi pisemnego upomnienia. 3. W przypadku powtarzającej się absencji ucznia

Wagary ucznia	powiadamia pedagoga szkoły. 4. Pedagog w porozumieniu z dyrektorem pisemnie wzywa rodziców (prawnych opiekunów) ucznia do szkoły. 5. Dyrektor szkoły rozmawia z rodzicami (w razie potrzeby w obecności pedagoga i wychowawcy klasy). Przedstawia możliwe konsekwencje, wynikające z nierealizowania obowiązku szkolnego (wagarów), określonych w Statucie Szkoły. Zobowiązuje rodziców (prawnych opiekunów) do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. 6. W sytuacji, kiedy rodzice (opiekunowie prawni) ucznia nie kontaktują się ze szkołą pedagog szkolny, w porozumieniu z dyrektorem lub jego zastępcą, podejmuje kolejno następujące działania: a. zwraca się do policji z prośbą o interwencję dzielnicowego, b. wysyła upomnienie – załącznik nr 2, c. wysyła do Urzędu Miasta i Gminy w Szczecinie prośbę o ukaranie poprzez nałożenie grzywny, w celu przymuszenia, w wysokości do 5000,00 zł (pięciu tysięcy zł) - załącznik nr 3, d. zwraca się do Sądu Rejonowego w Szczecinie – Wydział VIII Rodzinny i Nieletnich z prośbą o wgląd w opiekę i wyznaczenie kuratora sądowego.
Działania i czynności, które może podjąć dyrektor w celu ustalenia miejsca realizacji danego obowiązku przez dzieci zamieszkane w obwodzie szkoły	1. Pismo kierowane do rodziców dziecka z zapytaniem, czy i gdzie dziecko realizuje obowiązek szkolny (adres wynika z wykazu jaki dostarcza gmina) – najlepiej wystać „za potwierdzeniem odbioru”. Jeśli pismo wróciło do szkoły, dyrektor podejmuje kolejne działania: [4] Zapytania kierowane do sąsiednich szkół, czy poszukiwane dziecko spełnia tam obowiązek szkolny (jeśli są takie możliwości). [5] Wizyta pedagoga (wychowawcy) w domu dziecka, w celu ustalenia, czy dziecko zamieszkuje pod adresem wskazanym, czy uczęszcza do innej szkoły (które?). Z wizyty w domu dziecka należy zrobić notatkę niezależnie od tego, czy zastano kogoś w domu, czy uzyskano potrzebną informację. [6] Nawiązanie kontaktu z dalszą rodziną dziecka, sąsiadami, znajomymi (w miarę możliwości) – w celu uzyskania informacji o miejscu pobytu dziecka/jego rodziców/członków rodziny. W tym wypadku również należy zrobić notatkę służbową, w celu udokumentowania podjętych działań.

	[7] Pismo do policji – z prośbą o ustalenie, czy poszukiwane dziecko zamieszkuje pod adresem wskazanym, czy uczęszcza do szkoły (której?) – szczególnie, jeżeli wizyta pedagoga nie jest możliwa (środowisko patologiczne, miejsce zamieszkiwania ucznia wywołuje strach u nauczyciela). [8] Pismo do organu prowadzącego – z informacją o wyczerpaniu działań umożliwiających ustalenie miejsca spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko. [9] Jeśli ustalono, że dziecko zostało pozostawione przez rodziców (np. wyjechali do pracy za granicę) bez ustalenia opieki prawnej lub w inny sposób dobro dziecka jest zagrożone – powiadomienie sądu rodzinnego i ds. nieletnich. Jeśli podjęte działania nie pozwalają ustalić miejsca realizacji obowiązku przez dziecko/miejsca pobytu rodziców dziecka – dyrektor podejmuje kolejne działania: [10] Upomnienie skierowane do rodziców dziecka („za potwierdzeniem odbioru”) zawierające: a. stwierdzenie, że obowiązek szkolny nie jest realizowany, b. wezwanie do posyłania dziecka do szkoły z wyznaczeniem terminu oraz c. informację, że nie spełnianie obowiązku jest zagrożone skierowaniem sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego (dyrektor jest wierzycielem). [11] Jeśli upomnienie nie zostało odebrane (z adnotacją poczty: adresat wyprowadził się bądź adres pod wskazanym adresem nieznany) – wniosek do Wydziału Udostępniania Informacji Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA (dawniej: Centralne Biuro Adresowe) o udostępnienie informacji ze zbioru danych PESEL, dotyczących nowych danych adresowych rodziców dziecka – najlepiej na urzędowym formularzu: a. podać jak najwięcej danych poszukiwanej strony oraz b. wykazać interes prawny, czyli do jakich celów są niezbędne poszukiwane dane. [12] jeśli Wydział MSWiA nie posiada aktualnych danych dotyczących miejsca pobytu strony – wystąpienie do sądu rodzinnego i ds. nieletnich, właściwego ze względu na ostatnie miejsce pobytu strony, z wnioskiem o wyznaczenie „przedstawiciela dla osoby nieobecnej”, tj. kuratora. Obowiązkiem kuratora jest postarać się o ustalenie miejsca pobytu osoby nieobecnej i zawiadomić ją o stanie jej spraw. Pozwala to na uznanie, iż mimo,
--	--

	że pismo nie zostało doręczone stronie w miejscu zamieszkania, to strona została skutecznie zawiadomiona. [13] Jeśli nie zastosowano się do wezwania – wniosek o wszczęcie procedury egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Wniosek kieruje się do gminy (organ egzekucyjny) z dołączonymi: - zwanym tytułem wykonawczym (sporządzonym wg art. 27 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji), - dowodami powiadomień nieskutecznych oraz - dowodem skutecznego doręczenia upomnienia z zastosowaniem instytucji „przedstawiciela dla osoby nieobecnej” wraz z orzeczeniem o wyznaczeniu kuratora do doręczeń dla osoby nieobecnej. [14] Jeśli żadne działania nie przyniosły oczekiwanych skutków, to wybrane z nich należy ponowić po jakimś czasie. Uczeń cały czas pozostaje w ewidencji szkoły dopóki sprawa się nie wyjaśni lub uczeń nie ukończy 18 lat. Powinien być wpisany także do księgi uczniów, przypisany do odpowiedniej klasy oraz mieć założony arkusz ocen.
--	---

Procedury postępowania w przypadku zaniedbywania przez uczniów wypełniania obowiązków szkolnych

1.9	OBOWIĄZEK SZKOLNY I OBOWIĄZEK NAUKI
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa Prawo oświatowe. Statut szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Uczeń wykazuje zaniedbania w stosunku do przedmiotu lub przedmiotów, otrzymuje oceny niedostateczne.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. Nauczyciel rozmawia z uczniem i wskazuje mu zaniedbania w stosunku do przedmiotu, nakazując konkretne działania i zobowiązując ucznia do ich wypełnienia. 2. W razie braku poprawy nauczyciel konsultuje się z wychowawcą. 3. Wychowawca wspólnie z nauczycielem rozmawia z uczniem i zobowiązuje go do wypełniania obowiązków. 4. W razie braku poprawy wychowawca/nauczyciel wzywa rodziców (prawnych opiekunów) do szkoły. 5. Nauczyciel i/lub wychowawca rozmawiają z rodzicami i uczniem na temat zaniedbywania obowiązków oraz ewentualnie sugerują możliwość/konieczność przebadania dziecka w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej oraz podpisują z uczniem i jego rodzicami kontrakt –	

załącznik nr 4.

6. Wychowawca/nauczyciel odnotowuje fakt rozmowy w dzienniku lekcyjnym zalecając konieczne działania.
7. W przypadku braku wypełniania zaleceń wychowawca powiadamia pedagoga szkoły, który podejmuje odpowiednie działania w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
8. Pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły ponownie wzywa rodziców (prawnych opiekunów) ucznia do szkoły. Wskazuje konieczność diagnozy w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej lub innej pomocy specjalistycznej. Sporządza notatkę z odbytej rozmowy.
9. Przy braku współpracy z rodzicami (prawnymi opiekunami) ucznia dyrektor szkoły w porozumieniu z pedagogiem, w zależności od sytuacji, powiadamia instytucje wspierające rodzinę: KPP, Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Szczecinie.

Procedury postępowania, gdy uczeń przejawia problemy zdrowotne

1.10	PROBLEMY ZDROWOTNE UCZNIA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa o systemie oświaty. Prawo Oświatowe.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Uczeń zgłasza problemy zdrowotne.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
W szkole jest obecna pielęgniarka szkolna	1. Nauczyciel zgłasza pielęgniarkę szkolnej fakt dolegliwości zdrowotnych ucznia. 2. Pielęgniarka udziela pierwszej pomocy, notuje podjęte czynności w zeszycie interwencji doraźnych. 3. W przypadku zagrożenia życia wzywa pogotowie ratunkowe i sporządza notatkę służbową z przebiegu udzielania pierwszej pomocy. 4. W każdym przypadku informuje rodziców o podjętych czynnościach. 5. W przypadku braku kontaktu z rodzicem (prawnym opiekunem), obowiązek zajęcia się dzieckiem leży w gestii wychowawcy lub pedagoga szkolnego.
W przypadku nieobecności pielęgniarki szkolnej	1. Nauczyciel zgłasza wychowawcy lub dyrekcji szkoły fakt dolegliwości zdrowotnych ucznia. 2. Wychowawca lub dyrektor szkoły zabiera ucznia klasy i w miarę możliwości udziela pierwszej pomocy. 3. Dyrektor szkoły niezwłocznie powiadamia rodziców (prawnych opiekunów) o zaistniałej sytuacji. Rodzic ma obowiązek natychmiastowego odebrania dziecka ze szkoły.

	4. W przypadku braku kontaktu z rodzicem (prawnym opiekunem), gdy nie ma zagrożenia życia i zdrowia dziecka, uczeń pozostaje w szkole pod opieką nauczyciela lub wychowawcy (klasa, biblioteka, świetlica). 5. W sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia dziecka dyrektor szkoły niezwłocznie wzywa pogotowie i powiadamia rodziców (prawnych opiekunów).
--	---

**Procedura postępowania nauczyciela w przypadku stwierdzenia
fałszerstwa popełnionego przez ucznia**

1.11	FAŁSZERSTWO POPEŁNIONE PRZEZ UCZNIA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny. Statut szkoły. ZWO.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Sytuacje fałszerstwa w szkole: - dokonywanie wpisów do e-dzienników lekcyjnych (wpisywanie, poprawianie, usuwanie ocen, usprawiedliwianie nieobecności), - przedstawianie fałszywych zwolnień i usprawiedliwień od rodziców, - podrabianie (przerabianie) zaświadczeń lekarskich, - podkładanie prac innych uczniów jako własnych, - inne przypadki (podrabianie zgody rodziców na udział w zawodach sportowych, wycieczce itp.).
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. Nauczyciel, który wykrył fałszerstwo, informuje o tym fakcie wychowawcę, pedagoga szkolnego i dyrektora szkoły. 2. Pedagog szkolny, wychowawca lub (w przypadku nieobecności wychowawcy/ pedagoga) nauczyciel, który stwierdził fałszerstwo, zawiadamia telefonicznie rodziców ucznia o zdarzeniu i prosi o osobisty kontakt na terenie szkoły. 3. Wychowawca klasy i pedagog przeprowadzają rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, który popełnił fałszerstwo. Wspólnie podejmują decyzję o dalszym postępowaniu i karze zgodnej z ZWO. 4. W przypadku powtórnego fałszerstwa dokonanego przez ucznia, szkoła zgłasza sprawę na Policję.	

Postępowanie nauczycieli i rodziców w celu zapewnienia bezpiecznego dojścia i powrotu dzieci z klas 0 – 3 do i ze szkoły

1.12	BEZPIECZNE DOJŚCIE I POWRÓT DZIECI Z KLAS 0 – 3 DO I ZE SZKOŁY
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły.
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom klas 0 – 3 w dotarciu i powrocie do i ze szkoły.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. W klasach 0 - 3 obowiązkiem rodzica jest przyprowadzanie i odbieranie dziecka ze szkoły. 2. Rodzic ma obowiązek pisemnie poinformować wychowawcę o odbieraniu dziecka przez inną osobę. 3. W wyjątkowych przypadkach, rodzice mogą wyrazić pisemną zgodę na samodzielny powrót dziecka ze szkoły. Uczeń musi mieć ukończone 7 lat. 4. Wychowawca przetrzymuje zgody rodzica, a informacje umieszcza na określonej stronie dziennika. 5. W klasie zerowej przez cały rok, a w klasie pierwszej przez pierwszy semestr dzieci są odbierane w szatni szkolnej lub przekazywane do świetlicy. 6. W drugim semestrze klasy pierwszej oraz w klasie drugiej i trzeciej przez cały rok uczniowie schodzą samodzielnie do szatni, gdzie są odbierani przez rodziców. 7. W razie nieobecności rodzica obowiązkiem ucznia jest poinformowanie o tym fakcie nauczyciela. 8. W wyjątkowej sytuacji jeśli rodzic nie odbierze dziecka o czasie, nauczyciel pozostaje z nim przez 15 minut. 9. Po upływie 15 minut nauczyciel przekazuje dziecko do świetlicy, a sam próbuje nawiązać kontakt z rodzicem. 10. W przypadku braku kontaktu telefonicznego z rodzicem, nauczyciel pozostawia informacje o miejscu pobytu dziecka na dyżurce. 11. Jeżeli opóźnienia w odbiorze dziecka będą się powtarzać, nauczyciel zgłasza problem pedagogowi. 12. Pedagog szkolny powiadamia policję o zaniedbaniu obowiązków sprawowania opieki rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem.	

Postępowanie wobec rodziców lub opiekunów zgłaszających się po odbiór dzieci w stanie nietrzeźwym

1.13	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIA
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy. Ustawy o systemie oświaty. Konstytucja RP. Konwencja o Prawach Dziecka. Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców. Statut szkoły.
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom.

SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA

1. W żadnym wypadku nie należy powierzać opieki nad dzieckiem osobie znajdującej się pod wpływem alkoholu.
2. O podejrzeniu, że rodzic lub opiekun prawny zgłaszający się po odbiór dziecka znajduje się w stanie nietrzeźwym należy bezzwłocznie powiadomić wychowawcę klasy, pedagoga szkolnego lub dyrektora.
3. Pracownik szkoły nakazuje osobie nietrzeźwej opuścić teren szkoły i wzywa innego opiekuna dziecka.
4. Jeżeli osoba nietrzeźwa odmawia opuszczenia szkoły i żąda wydania dziecka twierdząc, że nie znajduje się pod wpływem alkoholu – musi to udowodnić (poddąć się dobrowolnie badaniu alkomatem przez Policję).
5. Jeżeli badanie potwierdzi podejrzenia pracowników szkoły, a ponadto nie można skontaktować się z innym opiekunem dziecka powiadomione zostają odpowiednie instytucje uprawnione do opieki nad dzieckiem w w/w sytuacji.

Postępowanie nauczycieli celem bezpiecznego udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych

1.14	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIA W SYTUACJI JEGO UDZIAŁU W ZAJĘCIACH POZALEKCYJNYCH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Statut szkoły.
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniów w przypadku udziału w zajęciach pozalekcyjnych.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. Rodzic wyraża pisemną zgodę na udział swojego dziecka w zajęciach pozalekcyjnych (dotyczy wszystkich uczniów naszej szkoły) – załącznik nr 6. 2. Rodzic podpisuje oświadczenie dotyczące formy powrotu do domu. Powrót samodzielny dotyczy uczniów, którzy ukończyli 7 lat. 3. Nauczyciel informuje o terminie, czasie trwania i miejscu zajęć. 4. Na dodatkowe zajęcia świetlica wysyła dzieci po przerwie. 5. Nauczyciel prowadzący zajęcia informuje o rezygnacji lub zapisie na zajęcia pozalekcyjne wychowawcę świetlicy. 6. Wychowawcy świetlicy po otrzymaniu listy uczniów uczęszczających na zajęcia dodatkowe tworzą grafik uczniów korzystających z zajęć przechowując go w dzienniku danej grupy. 7. Oświadczenia rodziców przechowywane są przez nauczycieli prowadzących zajęcia.	

Procedury postępowania wobec osób obcych znajdujących się na terenie szkoły

1.15	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny.
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom w szkole.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
1. Każdy, kto nie jest aktualnie uczniem bądź pracownikiem szkoły jest osobą obcą. 2. Każdy pracownik szkoły ma prawo żądać informacji o celu pobytu osoby obcej na terenie szkoły. 3. W przypadku, gdy osoba obca kieruje się do nauczyciela przedmiotowego, należy skierować ją w pobliże pokoju nauczycielskiego i poinformować o godzinie rozpoczęcia najbliższej przerwy śródlekcyjnej. 4. W przypadku, gdy jest to rodzic lub opiekun zgłaszający się po odbiór dziecka, powinien on oczekiwać na koniec zajęć w szatni lub na dolnym holu. 5. W innych przypadkach należy kierować osobę do dyrektora szkoły, pedagoga szkolnego lub sekretariatu szkoły. 6. W przypadku, gdy osoba obca odmawia podania celu wizyty, zachowuje się agresywnie bądź stwarza zagrożenie dla osób przebywających w szkole, należy: a. podjąć próbę wyprowadzenia jej z terenu szkoły – spokojny ton głosu b. przy odmowie wyjścia należy wezwać pomoc c. o sytuacji niezwłocznie powinna zostać poinformowana dyrekcja szkoły d. dzieci należy wprowadzić do klas e. w przypadku zagrożenia z zewnątrz zamknąć drzwi zewnętrzne f. zapamiętać jak najwięcej cech charakterystycznych potencjalnych sprawców. 7. W przypadku gdy ocenimy, że zagrożenie jest na tyle groźne, że już nic więcej nie jesteśmy w stanie zrobić należy: a. generować sygnał napadowy/powiadomić Policję b. przyjąć pozycję bezpieczną c. wykonywać polecenia napastnika d. zapamiętać charakterystyczne cechy sprawców. 8. Gdy napastnicy uciekają: a. nie utrudniać ucieczki b. generować sygnał napadowy/powiadomić Policję c. uniemożliwić ponowne wejście sprawców do obiektu – pozamykać wszystkie wejścia d. obserwować kierunek ucieczki, cechy pojazdu jakim odjechali sprawcy e. jeżeli są ranni udzielić pierwszej pomocy f. postępować zgodnie z poleceniami koordynatora bezpieczeństwa do czasu przyjazdu Policji. Dodatkowo: a. zabezpieczyć ślady przestępstwa – nie dotykać, nie przesuwać przedmiotów pozostawionych przez sprawców b. zanotować numery telefonów, adresy świadków zdarzenia.	
UWAGA! NIE NALEŻY OMAWIAĆ PRZEBIEGU NAPADU PRZED ZŁOŻENIEM ZEZNAŃ.	

Procedury postępowania w przypadku ogłoszenia alarmu pożarowego

1.16	BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa o ochronie przeciwpożarowej. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Rozporządzenie MSW w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów. Rozporządzenie MEN w sprawie wymagań ochrony przeciwpożarowej, jakie musi spełniać lokal, w którym jest prowadzone przedszkole utworzone w wyniku przekształcenia oddziału przedszkolnego lub oddziałów przedszkolnych zorganizowanych w szkole podstawowej.
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom w szkole.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
W przypadku zauważenia pożaru należy: 1. Natychmiast zgłosić zagrożenie w sekretariacie. 2. Jedna z pań sekretarek niezwłocznie powiadamia Dyrektora Szkoły o zaistniałym zagrożeniu. Jednocześnie druga sekretarka dzwoni do straży pożarnej pod nr tel.998. Dyrektor szkoły decyduje o ewakuacji wszystkich osób znajdujących się w szkole. Powiadamia panie pracujące w sekretariacie o decyzji. 3. W okresie zimowym sekretarka dzwoni do proboszcza Kościoła na Wzgórzu Hetmańskim, by otworzono drzwi Kościoła, ponieważ wszystkie ewakuujące się osoby będą udawały się właśnie do tego miejsca. Dyrektor Szkoły dzwoni do portierni szkolnej z informacją o ewakuacji i nakazuje ogłoszenie alarmu używając dzwonka szkolnego (krótkie sygnały, przerywane co 1–2 s. przez 5 min.). Zanim można ogłosić alarm otwiera drzwi ewakuacyjne nr 1. 4. Kierownik administracyjno – gospodarczy w tym czasie informuje telefonicznie panie pracujące w portierni obiektu sportowego o miejscu zagrożenia. 5. Pani sekretarka otwiera drzwi do radiowęzła i nadaje komunikat przez radiowęzeł o ewakuacji, miejscu zagrożenia oraz o miejscu zbiórki (boisko szkolne, lub w przypadku dni deszczowych, mroźnych w kościele na Wzgórzu Hetmańskim). 6. Jednocześnie w tym samym czasie, po ogłoszeniu ewakuacji, wyznaczeni wcześniej, pracownicy obsługi szkoły otwierają drzwi ewakuacyjne nr 2,3,4,5,6. 7. Pracownicy szatni otwierają boksy szatni. 8. Wyznaczeni pracownicy udają się do sekretariatu celem pomocy przy ewakuacji oraz przy wynoszeniu najważniejszych dokumentów. 9. Wyznaczony pracownik ubrany w pomarańczową kamizelkę odblaskową zatrzymuje ruch samochodów w stronę szkoły (kamizelki odblaskowe powinny znajdować się w miejscu łatwo dostępnym). 10. 1 lub 2 osoby zostają przy portierni szkolnej celem wypełniania zadań wskazanych przez woźną lub w przypadku nieobecności jakiejś osoby z obsługi szkolnej – jej zastępstwo w wykonaniu wskazanego w konspekcie zadania.	

11. Konserwatorzy zamykają główny zawór prądu, następnie główny zawór gazu (o zamknięciu zaworów informują kierownika administracyjno – gospodarczego lub woźną szkolną), następnie podejmują działania ratowniczo – gaśnicze przy użyciu podręcznego sprzętu gaśniczego znajdującego się na wyposażeniu szkoły.
12. Panie wicedyrektorki dyrektorki wykonują czynności powierzone przez Dyrektora szkoły: jedna z nich udaje się na ostatnie piętro (III piętro) i nadzoruje przebieg ewakuacji, druga pozostaje na II piętrze i nadzoruje przebieg ewakuacji. Jeśli jest to możliwe wracają się po najważniejsze dokumenty szkolne (w czasie ćwiczeń ważne jest, aby dyrekcja jednocześnie pełniła rolę „obserwatorów”, tj. obserwowała i odnotowywała przebieg ewakuacji pod względem czasu trwania akcji oraz jej sprawności).
13. Panie sekretarki zabierają listy wszystkich uczniów szkoły, plan lekcji oraz najważniejsze dokumenty wcześniej wskazane przez dyrektora. Wychodząc zamykają sekretariat na klucz i udają się z dokumentami i listami uczniów na boisko szkolne.
14. Nauczyciele natychmiast po ogłoszeniu alarmu:
 - ustawiają uczniów w pary (najlepiej chłopiec z dziewczyną),
 - zabierają ze sobą dzienniki lekcyjne,
 - po wyjściu z klasy sprawdzają czy wszystkie dzieci opuściły klasę i zamykają ją,
 - kierują się z grupą dzieci zgodnie z oznakowaniem ewakuacyjnym w kierunku wyjścia z budynku na boisko szkolne,
 - po dojściu na boisko sprawdzają obecność zgodnie z dziennikiem lekcyjnym,
 - informują Dyrektora Szkoły o liczbie ewakuowanych dzieci oraz o liczbie ewentualnych dzieci przebywających w budynku i prawdopodobnym miejscu ich przebywania,
 - odnotowują fakt przybycia rodziców po dziecko w dzienniku,
 - do czasu zakończenia akcji ratowniczo – gaśniczej lub do odbioru ostatniego dziecka przez rodziców w pełni odpowiadają za swoją grupę.
15. Nauczyciele wychowania fizycznego w obiektach sportowych wszystkie czynności jak wyżej.
16. Nauczyciele i pracownicy biblioteki i świetlicy wszystkie czynności jak w punkcie 15.
17. Ratownicy nadzorują przebieg ewakuacji na terenie basenu. Pomagają przy ewakuacji, w szczególności młodszym dzieciom. Po wyjściu wszystkich dzieci z terenu wokół basenu, ewakuuje się. Następnie udaje się do portierni przy obiekcie sportowym w celu otrzymania kolejnych zaleceń.
18. Obsługa na terenie obiektu sportowego:
 - a. portierka otwiera drzwi wejściowe do obiektu sportowego. Następnie otwiera bramę wjazdową prowadzącą na boisko szkolne. Nadzoruje przebieg ewakuacji. Kieruje uczniów na boisko szkolne. Wydaje polecenia osobom, które zgłoszą się do pomocy,
 - b. pozostali pracownicy obiektu w czasie ewakuacji pilnują, aby wychodzące dzieci kierowały się do wyjścia ewakuacyjnego. Po opuszczeniu przez ostatnią osobę terenu basenu zamyka portierka zamyka drzwi obiektu,
 - c. jeden z pracowników schodzi na dół obiektu i otwiera drzwi ewakuacyjne przy siłowni, następnie pozostaje tam i pomaga przy ewakuacji uczniów z szatni, siłowni oraz z salki,
 - d. drugi pracownik pomaga przy ewakuacji uczniów znajdujących się przy sklepiku szkolnym lub w salce korekcyjnej nr 333,
 - e. kolejny pracownik pomaga przy ewakuacji dzieci i młodzieży z hali sportowej nr 339, po wyjściu wszystkich udają się na górę do portierni obiektu sportowego w celu pomocy portierce,
 - f. konserwator obiektu sportowego otwiera drzwi ewakuacyjne przy pomieszczeniu konserwatorów na terenie obiektu sportowego. Następnie udaje się na zewnątrz szkoły w kamizelce odblaskowej, aby pomóc w kierowaniu ruchem samochodów zjeżdżających od strony kościoła (zatrzymać samochody, aby nie blokowały drogi dojazdowej do szkoły).

19. Kierownicy komórek organizacyjnych w SP 55:

- Kierowniczka kuchni wyznacza osoby do:
 - a) otwarcia drzwi ewakuacyjnych,
 - b) wyłączenia wentylacji,
 - c) nadzoruje ewakuację personelu znajdującego się w kuchni,
 - d) zgłasza obecność na boisku szkolnym Dyrektorowi,
 - e) obsługa kuchni czeka na wytyczne do dalszego działania (np. pomoc przy pilnowaniu dzieci itp. , zgodnie z zaistniałymi potrzebami);
- Kierownik obiektu sportowego ustala, wynosi dokumenty, może przy tym pomóc ktoś z obsługi obiektu sportowego, jeśli nie będzie wykonywał innych, ważniejszych zadań (po zabraniu dokumentów udaje się na boisko szkolne);
- Kierownik administracyjno – gospodarczy sprawdza, czy główne zawory prądu i gazu zostały wyłączone. Nadzoruje przebieg ewakuacji. Udaje się na teren obiektu sportowego i nadzoruje ewakuację;
- Główna księgowa wydaje polecenia pracownikom księgowości dotyczące dokumentów, które koniecznie należy wynieść z biura, z kasy. Wszystkie panie udają się na boisko szkolne. Zgłaszają swoją obecność. Tam pomagają w utrzymaniu porządku i wypełniają polecenia Dyrektora szkoły;
- Kadrowa wynosi najważniejsze dokumenty z kadr i udaje się na boisko szkolne i zgłasza swoją obecność. Tam pomaga w utrzymaniu porządku i wypełniając polecenia Dyrektora Szkoły;
- Dyrektor szkoły zbiera informacje odnośnie liczby osób ewakuowanych z budynku. Podejmuje decyzje, co do kolejności i rodzaju ewakuowania mienia znajdującego się w budynku. Po przybyciu jednostek ratowniczych przekazuje kierownikowi akcji informację o miejscu zagrożenia, liczbie ewakuowanych osób oraz o liczbie ewentualnych osób przebywających w budynku i prawdopodobnym miejscu ich przebywania. W razie ewakuacji budynku szkoły w okresie zimowym zgłasza kierownikowi akcji o zapewnieniu ogrzewanych pomieszczeń celem przegrupowania ewakuowanych dzieci. W razie długotrwałej akcji zgłasza kierownikowi akcji o przekazanie do masmediów informacji dla rodziców o stawianiu się na boisko szkolne w celu odbioru dzieci do domów. Do zakończenia akcji ściśle współpracuje z kierownikiem akcji.

20. Zebranie wniosków po przeprowadzonej akcji i omówienie ich z dziećmi, nauczycielami oraz obsługą. Wniesienie ewentualnych poprawek do planu ewakuacyjnego.

/Załącznik Nr 1/

Notatka służbowa w przypadku zauważenia przez nauczyciela/pracownika szkoły używania przemocy fizycznej pozaszkolnej względem ucznia.

Dnia na ciele dziecka
stwierdzono krwawe wybroczyny wokolicach
zasinienia w okolicach.....

Na pytanie co się stało dziecko (nie) odpowiada

„.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....”

(Piszemy co mówi dziecko, ta notatka powinna znaleźć się w aktach dziecka)

Podpis osoby sporządzającej notatkę

Wzór upomnienia w sprawie uczęszczania dziecka do szkoły

.....

Szczecin, dnia.....

/pieczętka/

nr: / / 20.....

Pan/i.....

.....

/adres zamieszkania/

UPOMNIENIE

w sprawie regularnego posyłania dziecka na zajęcia szkolne

Wobec tego, że Pana(i) syn/córka

/imię i nazwisko dziecka/

nie uczęszcza do szkoły, a tym samym nie wypełnia obowiązku szkolnego określonego postanowieniami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. nr 67 poz. 329 z późniejszymi zmianami) wzywa się Pana/Panią do regularnego posyłania syna/córki na zajęcia szkolne.

Niepodjęcie przez syna/córkę nauki w terminie siedmiodniowym spowoduje zastosowanie wobec Pana(i) środków przymusowych przewidzianych w art.15 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jednolity: Dz.U. z 1991 nr 36 poz. 161 z późniejszymi zmianami) poprzez nałożenie grzywny, w celu przymuszenia, w wysokości do 5000,00 zł (pięciu tysięcy zł), która może być nakładana wielokrotnie do kwoty 10 000,00 (dziesięciu tysięcy zł).

.....
/wychowawca/

.....
/pedagog szkolny/

.....
/dyrektor szkoły/

Wniosek o wdrożenie postępowania przymusowego – obowiązek szkolny

.....

Szczecin, dnia.....

/pieczętka/

nr: / / 20.....

WNIOSEK

o wdrożenie postępowania przymusowego

Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 55 stwierdza, że

.....urodzony(a)... .., uczeń/uczennica

/imię i nazwisko/

.....klasy, syn/córka....., zamieszkały(a)

.....

-opuścił/a bez usprawiedliwienia dni od dnia do dnia.....

-nie uczęszczał/a do żadnej szkoły od dniado chwili obecnej. Ostatnio

był/a uczniem/uczennicą klasy w szkole

W celu wyegzekwowania obowiązku szkolnego (art. 15 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – Dz.U. z 1996r. nr 67 poz.329 z późniejszymi zmianami) szkoła zastosowała następujące środki:

1.....

2.....

W związku z tym Dyrekcja Szkoły prosi o:

- nałożenie grzywny pieniężnej o proponowanej wysokościzł

.....

/słownie/

Jednocześnie zawiadamia się, że rodzice w/w ucznia pracują w następujących zakładach pracy:

-ojciec.....

-matka.....

.....

/podpis dyrektora/

/Załącznik Nr 3/

Wniosek o wdrożenie postępowania przymusowego – obowiązek szkolny

.....

Szczecin, dnia.....

/pieczętka/

nr: / / 20.....

WNIOSEK

o wdrożenie postępowania przymusowego

Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 55 w Szczecinie stwierdza, że

.....urodzony(a)... .., uczeń/uczennica

/imię i nazwisko/

.....klasy, syn/córka....., zamieszkały(a)

.....

-opuścił/a bez usprawiedliwienia dni od dnia do dnia.....

-nie uczęszczał/a do żadnej szkoły od dniado chwili obecnej. Ostatnio

był/a uczniem/uczennicą klasy w szkole

W celu wyegzekwowania obowiązku szkolnego (art. 15 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – Dz. U. z 1996r. nr 67 poz.329 z późniejszymi zmianami) szkoła zastosowała następujące środki:

1.....

2.....

W związku z tym Dyrekcja Szkoły prosi o:

- nałożenie grzywny pieniężnej o proponowanej wysokości zł

.....

/słownie/

Jednocześnie zawiadamia się, że rodzice w/w ucznia pracują w następujących zakładach pracy:

-ojciec.....

-matka.....

.....

/podpis dyrektora/

/Załącznik Nr 4/

Kontrakt można wykorzystać jako narzędzie pracy z uczniem wymagającym szczególnego wsparcia w trudnej dla niego sytuacji, kiedy to dotychczas poczynione działania wychowawcy, nauczyciela, pedagoga nie oddziałują pozytywnie i nie przynoszą oczekiwanych rezultatów.

Jest to konieczny krok poprzedzający, np. wniosek o interwencję sądu w środowisku rodzinnym dziecka, bo daje możliwość większego oglądu sytuacji nie tylko ucznia, lecz także zakresu wpływów rodzica, który ma okazję intensywnie, w sposób zaplanowany i możliwy do wyegzekwowania, współpracować ze szkołą.

Możliwe przykładowe sytuacje, kiedy warto wprowadzić kontrakt jako metodę pracy z uczniem.

Kontrakt z uczniem, który:

- nie realizuje obowiązku szkolnego,
- często wagaruje,
- osiąga bardzo niskie lub niedostateczne wyniki w nauce,
- nagminnie się spóźnia,
- przejawia zaburzenia w zachowaniu, np. agresję wobec innych lub siebie,
- lekceważy obowiązki szkolne,
- pozostaje w klasie outsiderem,
- nagminnie przeszkadza w prowadzeniu lekcji lub korzystaniu z niej,
- jest pozbawiony opieki rodziców lub opiekunów.

Zawarcie kontraktu jest także zasadne w przypadkach kiedy nauczyciel zdiagnozuje, że niektóre zachowania ucznia są dla niego samego destrukcyjne, choć nie zawsze mogą one być takie dla szkoły.

Przykłady kontraktów:

.....
data

KONTRAKT

.....
imię i nazwisko

1. Krótki opis sytuacji:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Ja.....zobowiązuje się (sposoby zadośćuczynienia i zmiany zachowania).....

.....
.....
.....
.....

3. Jeśli nie dotrzymam umowy to.....

.....
.....
.....

4. Ja(imię i nazwisko rodzica) znam zaistniałą sytuację oraz zobowiązania mojego dziecka. Jestem świadom, że konsekwencja niedotrzymania przez moje dziecko warunków kontraktu będzie.....

.....
.....
.....

5. Termin spotkania kontrolnego.....

.....
podpis dyrektora lub pedagoga

.....
podpis dziecka

.....
podpis wychowawcy

.....
podpis ojca, matki

6. Wynik spotkania kontrolnego.....
.....
.....

7. Uwagi
.....
.....
.....

**Kontrakt z uczniem jako narzędzie w rozwiązywaniu problemu edukacyjnego Kontrakt
zawarty między wychowawcą a uczniem i jego rodzicami**

Wychowawca klasy/Pedagog:.....

Uczeń/Uczennica klasy:..... -.....

Rodzie:.....

Cel kontraktu:

- zmotywowanie ucznia do systematycznego i aktywnego uczestnictwa w zajęciach lekcyjnych,
- poprawa ocen niedostatecznych, zaliczenie zaległości edukacyjnych,
- wyrobienie konstruktywnych nawyków pracy,
- budowanie poczucia odpowiedzialności za uczenie się,
- umożliwienie osiągnięcia sukcesów edukacyjnych.

Czas realizacji:

I semestr roku szkolnego 2008/2009: od 9 XI 2008 do 18 XII 2008.

Sposób i termin analizy realizacji kontraktu:

- Spotkanie stron kontraktu po wystawieniu ocen na I semestr, analiza efektów, przyczyn ewentualnych niepowodzeń, wskazanie na mocne strony, które warto wykorzystać podczas zawierania kontraktu na II semestr.

Warunki ogólne kontraktu

Obszar funkcjonowania ucznia	Zobowiązanie ucznia	Zobowiązanie wychowawcy	Efekty/podpis wychowawcy
Frekwencja na zajęciach szkolnych	100% obecności, Absencja potwierdzona tylko zwolnieniem lekarskim	Analiza zapisów w dzienniku lekcyjnym	
Zachowanie podczas pobytu w szkole	Właściwe, konstruktywne wypełnianie roli ucznia	Obserwacja funkcjonowania ucznia podczas przerw, rozmowy z wychowawcą, nauczycielami	
Relacje z rówieśnikami	Koleżeńskie	Obserwacja	
Relacje z nauczycielami	Wykonywanie poleceń nauczycieli, poprawne odnoszenie się do pedagogów	Rozmowy z nauczycielami, wychowawcą	
Kontakt z wychowawcą	Na przerwie, po każdej godzinie wychowawczej, relacja z działań w minionym tygodniu	Analiza zapisów w dzienniku lekcyjnym, kontakt z nauczycielami przedmiotów, w razie potrzeby ucznia lub wychowawcy – rozmowa	
Kontakt z pedagogiem	Raz w tygodniu, np. w piątek po lekcjach, zdanie relacji przez ucznia z działań w ostatnim tygodniu; w razie trudności- w czasie pracy pedagoga	Co najmniej raz w tygodniu krótki kontrakt z inicjatywy pedagoga; kontrola dokumentacji szkolnej, wsparcie w trudnych, zgłoszonych przez ucznia lub rodzica, lub nauczyciela	
Zadania edukacyjne	Wykonywanie poleceń nauczycieli, przygotowanie do lekcji, odrabianie prac domowych, przystępowanie do klasówek, koncentracja i aktywność na lekcjach	Analiza zapisów w dzienniku, bieżące rozmowy z nauczycielami i wychowawcą	

Kontakt rodzica z wychowawcą/pedagogiem/dyrektorem

Zobowiązuję się do:

- Kontaktu z wychowawcą i pedagogiem raz w tygodniu w umówionym terminie (spotkanie, rozmowa telefoniczna)
- Wspierania syna/córki w realizacji kontraktu,
- Kontroli poczynąń dziecka po zajęciach szkolnych.

Warunki szczególne kontraktu

Przedmiot	Zobowiązania		Zadania do realizacji	Termin realizacji	Efekty/podpis nauczyciela
	ucznia	nauczyciela			
J. polski	Poprawa ocen niedostatecznych, założenie i uzupełnienie zeszytu, przynoszenie podręcznika, wykonywanie zadań	Wyznaczenie materiału i terminów, rejestracja bieżących i uzupełniających działań ucznia			
J. obcy	Poprawa ocen niedostatecznych, założenie i uzupełnienie zeszytu				
Matematyka	Poprawa ocen niedostatecznych, Przystąpienie do zaległych sprawdzianów				
Przyroda/biologia	Uzupełnienie zeszytu, odrabianie bieżących prac domowych				
Historia	Napisanie sprawdzianu, poprawa ocen				

Niniejszy kontrakt jest formą dobrowolnej, wspólnie sformułowanej, umowy ucznia, wychowawcy i nauczycieli. Dotyczy ona sposobu realizacji obowiązku szkolnego. Jej złamanie skutkuje zastosowaniem działań zgodnych ze statutem szkoły

Podpis ucznia	Podpis rodzica	Podpis wychowawcy	Podpis pedagoga	Podpis dyrektora

KONTRAKT

ZAWARTY W DNIU..... POMIĘDZY

Szkołą Podstawową nr 55 w Szczecinie, reprezentowanym przez:

1. dyrektora szkoły.....
2. wicedyrektora szkoły.....
3. pedagoga szkolnego..... a

rodzicem ucznia..... z klasy.....
panem/panią.....

Kontrakt ma na celu pomoc i wsparcie (imię ucznia) w próbie uwolnienia się z uzależnienia od brania środków odurzających, podniesienia samooceny, zmianę postawy do obowiązków szkolnych, poprawę komunikacji w relacji: nauczyciel – uczeń, rodzice – dziecko.

Ja zobowiązuje się do zaprzestania używania marihuany, amfetaminy, alkoholu, środków odurzających oraz zgadzam się na wykonanie badania moczu na obecność narkotyków w dowolnym czasie trwania kontraktu.

Ponadto zobowiązuje się przestrzegać następujących zasad:

w domu:

- codziennie spędzę z rodzicem przy stole minimum 15 minut i w otwartej rozmowie przekażę informacje i wrażenia z dnia,
- bezpośrednio po szkole będę wracać do domu,
- nie będę wszczynać awantur,
- postaram się nie używać wulgarного słownictwa,
- nie będę wychodzić z domu bez zgody rodziców,
- będę wracać do domu najpóźniej o godz.20.00,
- nie będę wychodzić w soboty wieczorem do dyskoteki ani na inne imprezy,

w szkole:

- w momentach trudnych zwrócę się do wychowawcy lub pedagoga o wsparcie, a raz w tygodniu zgłoszę się na wspólną i szczerą rozmowę,
- będę regularnie chodzić na wszystkie zajęcia,
- nie będę się spóźniać do szkoły,
- będę odrabiać wskazane przez nauczycieli zadania domowe, a w przypadku trudności dotyczących osiągnięcia wyników w nauce będę konsultować się z wychowawcą.

Jestem świadomy celowości powstania kontraktu i znane mi są konsekwencje jego niedotrzymania, czyli:

- decyzja dyrektora szkoły o,
- zakaz oglądania telewizji po godzinie 22.00 i korzystania z komputera dla celów rozrywkowych i niekontrolowanej komunikacji,
- nieotrzymywanie kieszonkowego,
- zakaz telefonowania do znajomych (telefon komórkowy przejmą rodzice).

ZOBOWIĄZANIA POZOSTAŁYCH STRON KONTRAKTU:

Rodzic zobowiązuje się do:

- kontaktu telefonicznego w każdy poniedziałek w godz. 11.30 -12.00 lub wieczorem,
- kontaktu osobistego z wychowawcą/pedagogiem szkolnym raz w miesiącu (w każdy pierwszy czwartek miesiąca),
- wcześniejszego powiadamiania o przewidywanej nieobecności dziecka w szkole,

- codziennego sprawdzania odrobionych lekcji dziecka.

Pedagog szkolny/wychowawca zobowiązuje się do:

- telefonicznego powiadomienia o nieusprawiedliwionej nieobecności ucznia w szkole,
- powiadomienia rodzica o złamaniu kontraktu.

CZAS OBOWIAZYWANIA KONTRAKTU: od dnia podpisania do,

Podpis pedagoga/wychowawcy:

Podpis rodzica/ów

Podpis ucznia:

Notatka Służbowa z przebiegu rozmowy o zdarzeniu zagrażającym
bezpieczeństwu w szkole

1. Imię i nazwisko ucznia/uczennicy.....

.....

2. Cel rozmowy.....

.....

.....

3.Data.....

4. Ustalenia.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis osoby sporządzającej notatkę

Zgoda na udział dziecka w zajęciach pozalekcyjnych

Wyrażam zgodę na udział córki/synaklasa.....
imię i nazwisko ucznia

w zajęciach pozalekcyjnychw roku szkolnym.....
nazwa zajęć

Zajęcia odbywać się będą w sali w godzinach
dzień tygodnia

Forma odbioru dziecka - (**właściwe podkreślić**):

- a) odbieram osobiście
- b) odbierane jest przez.

imię i nazwisko

- c) wyrażam zgodę na samodzielny powrót dziecka do domu

.....

podpis rodzica/opiekuna